

WU

juliol-agost 81
n.º 698
100 pts.

CATALÀ AI Carrer i a l'escola

**"la Caixa"
Cada dia
més
a prop.**

**Més de 600
oficines unides
per teleprocés
al vostre servei.**

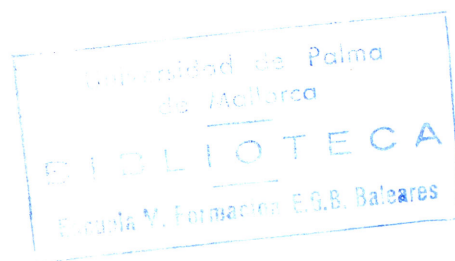
**CAIXA DE PENSIONS
"la Caixa"**

LLUC

JULIOL-AGOST 81
N.º 698

LLUC

Revista bimestral
Any LXI

Direcció:
PP. Missioners dels Sagrats Cors
Monestir de la Real
Ciutat de Mallorca

Informació i correspondència:
Apartat de Correus n.º 619
Telèfon: 22 32 99
Palma

Director:
Bartomeu Suau Tugores
Conseller-Delegat:
Manuel Soler i Palà
Caps de Redacció:
Josep M. Llompart i
Pere Llabrés i Martorell

Subscripció: 480 ptes. anuals
Estranger: 525 ptes. anuals
Preu de l'exemplar: 100 ptes.

Els articles publicats en aquesta revista expressen únicament l'opinió dels seus autors.

Imprimeix:
taller gràfic ramon
Balmes, 39 - Tel. 25 44 32
Palma

Dipòsit legal: P.M. 276-1958
I.S.S.N.: 0211-092X

Fotografies de la portada de l'espectacle de teatre infantil «Les Aventures d'en Pere Pistoles» que el grup CU-CORBA ha representat dins el programa de «la caixa a les escoles» i que ara ha duit a les festes d'estiu.

sumari

Pàg.

- 2 **EDITORIAL: Iniciació del procés autòmic.** La nostra revista no podia deixar d'encapçalar aquest número amb un tema de tanta actualitat, que és al carrer, que és motiu de debat.
- 3 Joan Jiménez Castillo presenta els resultats i anàlisi d'una àmplia enquesta sobre l'ús i la vigència de la llengua natural de les nostres Illes, feta als partits polítics. **El bilingüisme i els partits polítics.**
- 10 Aina Moll, com a fruit de la seva experiència d'aquest darrer any, us exposa **La política lingüística de la Generalitat de Catalunya.** Pot ésser una pauta i un encoratjament per als nostres ens autònoms.
- 12 Gabriel Janer Manila: **El llibre català per a infants des de la perspectiva il·lenca.**
- 14 Una experiència ben engrescadora per a transmetre vivament l'ús correcte i ample de la nostra llengua és la que us presenta Sebastià Bagur en el seu article: **Els itineraris de la natura i la didàctica de la llengua: l'itinerari del parc de Bellver.**
- 17 Vegeu ara un recull prou interessant i un assaig històric de bona qualitat: **Aproximació a la història de les revistes escolars a les Balears**, per J. M. Forcada.
- 21 Francesc Aguiló us presenta «**Les aventures d'En Pere Pistoles**», una **experiència de teatre a l'escola.** Vicissituds de la representació d'aquesta obra teatral per a aïllots de G. Janer Manila.
- 26 «La Caixa a les escoles» continua **oferint cultura i llengua als escolars.** Vegeu la ressenya d'unes activitats ben concretes i prou educatives de cara a l'ús del català pels nostres infants.
- 28 **L'ESGLÉSIA NOSTRA** aquest mes es fa ressò de l'homenatge que dia 16 de maig es tributà a Montuiri al P. Miralles, co-fundador dels Missioners dels Sagrats Cors i compositor musical notable. Després de la presentació del rector de la vila, podeu llegir els parlaments del Prof. Joan Miralles, parent de l'homenatjat, i del P. Gaspar Munar.
- 32 Antoni Pol, per cloure aquest número, dedicat principalment a l'ús viu del català a Mallorca us presenta una bona experiència d'un Col·legi de Ciutat sobre l'ensenyament de la nostra llengua, el de La Salle.

UNIVERSITAT DE LES ILLES BALEARS

5104063618

INICIACIÓ DEL PROCÉS AUTONÒMIC

editorial

Quant aquest número estiuenc de **LLUC** surti al carrer, ja veurà iniciat el procés autonòmic per la via 143 de la Constitució espanyola. Per aquest camí arribarem, si no hi ha entrebancs, a l'aprovació del primer Estatut d'Autonomia que hauran tengut les nostres Illes.

Tot i que, per força, la valoració d'aquest fet ha de ser favorable, no deixa d'haver-hi algunes dades penoses. Primerament, l'actitud d'aquelles forces polítiques que, després d'haver-se pronunciat solemnement per la via de l'article 151 (la que d'entrada ens hauria duit al sostre autonòmic), ara no han tengut cap inconvenient, en virtut d'un consens —cuinat a Madrid— i donant una imatge de frivolitat i sucursalisme, a acceptar la via llarga i estreta. Fins i tot es dona el cas deplorable d'ajuntaments que s'havien decantat entusiàsticament per la via 151, i que ara més o menys capbaixos han hagut de dir «Amén» a la via del 143.

Tot i així el fet és que el procés autonòmic s'ha iniciat i, sigui per la via que sigui, durà les nostres Illes a un cert grau d'autonomia.

L'avantprojecte d'Estatut que ha estat divulgat i suposant que no hi hagi retallades, atribueix al nostre poble un poder legislatiu, un poder executiu i un poder judicial que, per migrants que siguin, pot permetre que la nostra autonomia vagi més enllà de la simple descentralització.

I això, fet i fet, l'hem de considerar una passa endavant, curta i vacil·lant, si voleu, però que ens farà avançar des d'on érem.

Un problema resta tanmateix en peu, el de l'equilibri interinsular i, en concret a Mallorca, l'equilibri entre Ciutat i part forana.

Sembla que aquestes qüestions seran les més delicades en el moment de posar en marxa les institucions autonòmiques. Unes qüestions que l'avantprojecte d'Estatut no acaba de resoldre, com a resultat que és de l'estira-i-afluixa que condicionà la seva redacció. Per superar aqueixes deficiències, caldrà un esforç comú de tots els illencs i un esperit de patriotisme que ens faci anteposar la urgent necessitat autonòmica per damunt de qualsevol altra qüestió.

Sembla, doncs, que d'aquí a poc temps tendrem un Estatut d'Autonomia, o si es vol un **Estatutet** d'Autonomia.

Com que, en definitiva, allò que mou els pobles és la seva voluntat de ser, caldria evitar a totes passades que aquest marc tan reduït encara ens vengués ample. Es tractaria, doncs, d'aprofitar-lo fins al sostre de manera que es faci evident que aquest marc és estret.

Només així podrà arribar un dia en què no quedi altre remei que eixamplar aquest marc.

Mentrestant ara és l'hora d'intensificar més i més la campanya per la conscientització del nostre poble, de cara al recobriment de la seva pròpia identitat, tantes vegades amagada i malmesa. Si som un poble amb vertadera i conscient personalitat, ni un Estatut ni qualsevol força sucursalista ens podrà constreñer ni aturar.

El bilingüisme i els partits polítics

per Joan Jiménez Castillo

INTRODUCCIÓ

Des del Congrés de Cultura Catalana (1976) sobretot, s'ha anat desenvolupant un moviment reivindicatiu de la llengua catalana. Un dels seus objectius és la conquesta de l'escola, que ha de posar-se al servei de tot un poble i no d'una minoria. **LLUC** ja en parlà al n.º 640, setembre de 1974, p. 3.

Pel setembre de 1979 apareix el decret d'ensenyament de la llengua a les Illes Balears que modifica lleugerament la situació, però encara resten molts de buits i el mateix decret té déficits jurídic-legals que no permeten que la llengua catalana assolís almenys el status que la llengua castellana té en el context cultural i intel·lectual del nostre poble. Com diu Aina Moll totes les forces polítiques han de concórrer per aconseguir tal objectiu, puix la qüestió lingüística està per damunt de la lluita de classes i per damunt de les diferències entre burgesia i classes populars. La llengua és de tothom i, si hi ha d'haver lluita, que sia aquesta per a veure qui fa més a favor de la llengua, a favor d'un projecte nacional autèntic (1).

He orientat aquest treball des d'aquesta frase d'Aina Moll: «La llengua és de tothom». L'he fet des de la perspectiva institucional dels partits polítics ja que, en un règim de partits, totes les alternatives que vulgui assolir el cos social cal que passin necessàriament per aquestes organitzacions ideològiques.

1.—APROXIMACIÓ CONCEPTUAL

A finals del segle XIX i començaments de l'actual, hi hagué la tendència a considerar la situació monolingüe com a la més normal. Després, un coneixement més complet de les situacions geopolítiques, especialment en temps passats quant a les minories lingüístiques, propiciaren l'afirmació de la tendència contrària: que el bilingüisme era la situació normal i generalitzada (2).

Charles P. Bouton concreta així el concepte de bilingüisme: «La definició de l'estat del bilingüe podria ser: estat de qui correntment empra, segons les circumstàncies a la vida quotidiana, dues llengües per comunicar-se amb els altres» (3). Fabra, en el Diccionari, defineix el bilingüisme com «la pràctica d'usar alternativament dues llengües».

El bilingüisme es pot concebre des de la perspectiva sociològica i la individual. Des de la primera direm que un poble és en situació de bilingüisme si hi concorren dues varietats lingüístiques; però des de la perspectiva individual un pot no ésser bilingüe en una situació sociopolítica de bilingüisme. Segons Rafael Lluís Ninyoles «el bilingüisme es un assumpte privat: fa referència a la biografia individual i als entorns concrets en què els individus viuen» (4).

L'esmentat Bouton dona el nom de **bilingüitat** a l'estat del bilingüe per tal de distingir-lo de la **diglòssia**, que implica una situació socio-cultural inferior per a una de les dues llengües (5). També hom sol distingir entre **bilingüe** i **dilingüe**. En el primer cas, l'individu empra la llengua A o B indistintament; el segon cas és el d'aquell que, sabent les dues llengües, en fa ús segons distintes motivacions. Vegeu el següent quadre:

(1) Rev. **Viejo topo**, n.º 51, desembre 1980, p. 13.

(2) C. BOUTON, **El desarrollo del lenguaje**, Ed. Huemul, B.A., p. 237.

(3) **Ibid.**, p. 237.

(4) R. NINYOLES, **Idioma i prejudici**, Ed. Moll, Palma, p. 36.

(5) C. BOUTON, **op. cit.**, p. 238.

Bilingüisme	Equivalència funcional	Diferència funcional
P. Psicologista	bilingüïtat	diglòssia
P. Sociologista	bilingüe	dilingüe

Per una major clarificació propòs aquesta segona taula:

	Nivell descriptiu	Nivell situacional
fenomen lingüístic	bilingüisme	—instrumental —integratiu —ordenat —familiar, etc.
variants extremes del fenomen sòcio-lingüístic que possibilita el bilingüisme.		bilingüïtat o bilingüe diglòssia o dilingüe

Per tant, bilingüïtat i diglòssia són dues variants modèliques extremes; la primera és d'equilibri en tots els ordres en les dues llengües concurrents; la segona suposa un estat de desequilibri entre ambdues llengües.

F. Vallverdú distingeix les següents modalitats de bilingüisme:

- segons motivacions psicològiques, el bilingüisme pot ser instrumental o integratiu;
- segons el grau d'especialització pot ésser ordenat o desordenat;
- segons el grau de domini en contacte pot ésser simètric i asimètric;
- segons l'extensió de la llengua forastera, pot ésser limitat o generalitzat;
- segons l'edat d'aprenentatge de les llengües pot ésser precoç o tardà;
- segons l'origen és familiar o natural, o ambiental;
- segons la situació legal, esmentant el bilingüisme legal i el no-oficial;
- segons les funcions socials, és neutre o diglòssic;
- segons la política lingüística aplicada, és no assimilista o assimilista;
- i segons els nivells d'ús de la llengua escrita, hom parla de bilingüisme funcional o literari (6).

La nostra situació seria la d'un bilingüisme instrumental, desordenat, asimètric, tardà, ambiental, diglòssic, «legal», assimilista i funcional. Tal situació pot conduir a una substitució lingüística en un període de temps no gaire llunyà (7).

2. MEMÒRIA HISTÒRICA DE LA NOSTRA REIVINDICACIÓ LINGÜÍSTICA

Fins al «Decreto de Nueva Planta» (1717) de Felip V, les nostres Illes empraven el català com a única llengua

social. El rei Borbó introduí a Espanya un neocentralisme d'inspiració francesa.

El procés castellanitzador de les Illes es ficà en les institucions escolars i administratives arraonant el català. La «Sociedad Económica de Amigos del País» dels il·lustrats mallorquins afavorí aquest procés.

La classe dominant de l'antic règim —noblesa i clergat— s'alçaren com a defensors dels valors nacionals. N'és un exemple el bisbe Campins (m. 1915) que impedí l'ensenyament del catecisme en castellà.

Malgrat la Renaixença, la Mallorca de principis de segle XX era dominada per l'oligarquia palmesana, sucursalista de Madrid. Recordem Silvela i Maura.

Els ideals renaixentistes foren reprimits per Primo de Rivera. Durant la semi-dictadura del general Berenguer, una minoria republicana, formada per professionals i intel·lectuals, s'alçaren com abanderats de les alternatives nacionalistes.

A principis del segle XX, entre centralistes i autonomistes, sorgeix la figura política i intel·lectual major de l'època, Gabriel Alomar, sistematitzador d'un nacionalisme d'esquerres i socialista.

Però és l'«Associació per la Cultura de Mallorca» qui sobresortí per la seva labor per al desenvolupament lingüístico-cultural autòcton com a suport dels plantejaments nacionalistes. Era una agrupació de professionals i intel·lectuals nascuda el 1923 que publicà revistes: «Quaderns mensuals», «L'almanac de les lletres» i «La Nostra Terra», formà consciència a favor de la nostra cultura i endemés organitzà jocs florals, festes populars, conferències, companyies de difusió de la nostra

llengua i cultura, edició d'obres en català i d'autors catalans i afavorí la creació literària en català. També naixeria el 1930 «Joventut escolar» per tal d'aconseguir una vertadera escola mallorquina.

Després de la república y durant la dictadura franquista (1936-1975) hi hagué un perill seriós de la desaparició del català a les Illes. En aquest període difícil es funda l'OBRA CULTURAL BALEAR el 1962. Primerament, degut a les dificultats, fou minoritari i elitista. Cal, però, destacar els cursos de llengua que poc a poc s'anirien massificant, les conferències i altres activitats: així s'anà expandint amb nous actes i socis (8).

3.—PROGRAMES EDUCATIUS DELS PARTITS REFERENTS AL BILINGÜISME

El partit majoritari de les Illes, UCD, com a partit centralista, no ofereix cap programa educatiu per a resoldre la problemàtica lingüística de Mallorca. Així, només en el programa electoral del 79 —uniforme per a tota Espanya— publica unes línies generals que prometen l'impuls de l'estudi i coneixement de les altres llengües espanyoles en llurs respectius àmbits territorials.

El PSOE no ofereix tampoc per a les Illes un programa educatiu específic. Luís Gómez Llorente, en una conferència al «Club siglo XXI» (febrer 79, Madrid) es referí a una reforma de l'administració educativa, puix les estructures es basen en principis autoritaris i centralistes; cal que l'escola reflexi la idiosincràsia de la comunitat on està establerta.

En les primers jornades socialistes d'ensenyament (Granollers, febrer

1980), la ponència 2 defensa enèrgicament el dret a rebre l'ensenyament en la llengua de l'infant, amb el compromís de promoure la llengua i la cultura catalanes. Parla també de la convivència i la comprensió entre tots els ciutadans de Catalunya quant a l'ús del català i del castellà.

Quant el PCE, en el document elaborat en les «Jornadas del PCE sobre la Enseñanza» (gener 1980), té un apartat dedicat a ensenyament i autonomies amb aquestes referències indirectes: cal que les decisions de política educativa estiguin vinculades a les exigències i necessitats de la població; cal compaginar el dret del treballador-funcionari amb les exigències del servei públic de l'ensenyança (qualitat, problema lingüístic, culturals, etc.). El PCIB, d'una forma més explícita i contundent, a «Bases per a una alternativa educativa a les Illes», afirma que l'assoliment de l'autonomia ha de dur implícita la normalització de la nostra llengua i cultura. Diu que l'escola ha de ser un element de primera importància, juntament amb altres, de cara a aconseguir la normalització i la nostra identitat com a poble. Demana l'ensenyament també en la nostra llengua «tot respectant la dels immigrants, però fent un esforç perquè s'integrin dins la nostra cultura i realitat».

El PSM, en el document del Secretariat d'Ensenyament, exposa un programa de normalització lingüística: Estam davant un dilema: o normalitzar-se ara, o morir en un termini de dues o tres generacions. Cal reconèixer el català com l'idioma oficial del País i ha de ser la primera llengua en l'ús públic i social. Mesures concretes:

— que es redactin en català els documents i disposicions oficials dels organismes públics, amb la corresponent versió castellana;

— que qualsevol ciutadà es pugui dirigir als dits organismes en català;

— que els rètols dels organismes públics i els indicadors toponímics siguin escrits en català;

— exigir que els funcionaris contractats sàpiguen català;

— realitzar campanyes d'alfabetització del català per a adults.

Un altre partit que entra dins la problemàtica estudiada és el MCI. Davant l'impopular Estatut de Centres docents, el MCI reclamava la lluita per a la competència exclusiva en matèria educativa i per l'ensenyança en les llengües pròpies» de les nacionalitats i regions.

Això és una mostra de la resposta que produeix la reivindicació lingüística en partits més o menys compromesos amb la nostra realitat.

4.—ENQUESTA I ANÀLISI

Primerament present la llista dels partits enquestats. Vull fer constar que UCD i AP posaren emperons per respondre.

Segonament dic que per raons de metodologia a una part tabularé les preguntes que tenien caràcter tancat i a l'altra les de caràcter obert.

Un altre aclariment: de vegades la suma dels percentatges supera el 100. Es que alguns partits contestaven a més d'una opció.

Partits polítics als quals se'ls ha proposat l'enquesta:

Unión de Centro Democrático (UCD)
Partido Socialista Obrero Español (PSOE)

Partit Comunista de les Illes Balears (PCIB)

Partit Socialista de Mallorca (PSM)

Alianza Popular (AP)

Moviment Comunista de les Illes (MCI)

Fuerza Nueva (FN)

Esquerra Mallorquina (EM)

Partido Comunista Obrero Español (PCOE)

Falange Española y de las JONS (FE y JONS)

El Partit Carlí i la Falange Independiente no han contestat (9). Els partits que han contestat representen el 83% dels de les Illes.

Tabulació de les preguntes obertes.

Aquestes eren les preguntes:

1.— ¿Com qualificaríeu la situació socio-lingüística del nostre poble?

a. de bilingüitat (equivalència funcional d'ambdues llengües).

b. diglòssia (superposició d'una llengua sobre l'altra).

c. altres.

2.— De les diverses modalitats de bilingüisme que s'exposen, assenyalau les predominants:

a. bilingüisme familiar o natural.

b. bilingüisme ambiental.

c. bilingüisme institucional.

d. bilingüisme neutre.

e. bilingüisme diglòssic.

f. bilingüisme técnico-econòmic.

3.— ¿Com considera el vostre partit la nostra realitat bilingüe?

a. com una situació social que cal canviar.

b. com una situació acceptable.

c. altres: com una situació necessària.

4.— ¿Quina resposta dóna el vostre partit a la modalitat bilingüe imperant?

a. de conformitat o acceptació.

b. de rebutj.

c. cap de les dues.

d. altres.

5.— ¿Quines alternatives de les proposades acolliria el programa polític del vostre partit?

a. a una política d'assimilació lingüística que establiria el monolingüisme català.

b. a una política lingüística que establiria el monolingüisme castellà.

c. a una política d'equilibri bilingüe que superés la diglòssia actual.

d. altres.

(6) F. VALLVERDU, *El fet lingüístic com fet social*, Ed. 62, Barcelona, p. 39-43.

(7) R. NINYOLES, *op. cit.*, p. 65-66.

(8) A. COLOM, *Educación y Nacionalismo en las Baleares*, Simposio sobre nacionalismo, Salamanca 1980, p. 3-4.

(9) Després de fer la tabulació de respostes i redactar aquest estudi, m'arribà la resposta del Partit Carlí. És en una línia progressista. Amb la resposta del Partit Carlí, les opcions a) i c) de la pregunta 5.ª desempata el 40% dins el còmput global. També he de remarcar que amplia a més del 70% l'opció que fan altres partits per interessar la població castellano-parlant.

6.— Assenyalau l'opció que recolza el vostre partit:

- optar per la normalització de la llengua catalana.
- optar per deixar les coses tal com estan esperant el dia que el castellà substituesqui el català.
- altres.

7.— ¿Cap on s'inclina el vostre partit?

- per la via d'institucionalització.
- per la via del conflicte interlingüístic que equival sempre a la substitució d'una llengua per l'altra.
- per la via d'un projecte polític de transformació social o de canvi en profunditat, on la població castellano-parlant arribi a assumir la llengua catalana.
- altres.

8.— ¿Per quin motiu creis que és determinada la superposició entre llengües (diglòssia)?

- per un fonament de prestigi.
- per una capacitat per a fer ciència.
- per unes relacions de poder.
- altres.

9.— ¿Quina valoració dona el vostre

partit als efectes psicolingüístics del bilingüisme?

- positiva.
- negativa.
- altres.

10.— El vostre partit ¿està a favor del marc jurídico-legal que obre el decret de bilingüisme?

- sí.
- no.
- per què?

11.— ¿Què canviariu de l'actual decret de bilingüisme?

- el nom de «llengua de las Baleares» pel de «llengua catalana».
- la relació de tres hores a la setmana dedicades a l'ensenyament en català i la resta en castellà.
- tot.
- altres.

12.— ¿Creis que la tasca d'institucionalització lingüística del català, duïta pel Consell, ha estat positiva?

- sí.
- no.
- regular.
- per què?

13.— El vostre partit ¿creu que l'intercanvi de funcionaris d'unes regions o nacionalitats a altres, dins l'Es-

tat, constitueix una trava en el desenvolupament d'un sistema educatiu autònom?

- sí.
- no.
- no contesta.

14.— El vostre partit ¿està a favor d'una educació impartida en llengua materna als primers anys d'escolaritat?

- sí.
- no.
- no contesta.

15.— Per a resoldre els conflictes que el dit projecte plantejaria ¿quines solucions aporta el vostre partit?

- formar grups per col·lectivitats lingüístiques dins les escoles.
- habilitar escoles diferents per cadascun dels grups.
- altres.
- no contesta.

16.— ¿Fins a quina edat se seguiria l'ensenyament en la llengua materna?

- fins als 7-8 anys.
- fins als 8-9.
- fins als 9-10.
- fins als 10-11.
- fins als 11-12.
- fins als 14 anys.
- altres: fins a l'evolució natural...
- no contesta.

RESULTATS

PERCENTATGES EN RESPOSTES

PREGUNTES	OPCIONES	PERCENTATGES EN RESPOSTES		
		DRETA %	ESQUERRA %	GLOBAL %
1. ¿Com qualificaríeu la situació sociolingüística del nostre poble?	a	25	16,7	20
	b	75	83,3	80
	c			
2. De les diverses modalitats de bilingüisme que s'exposen, assenyalau les predominants.	a	75	16,7	40
	b			
	c			
	d			
	e		83,3	50
	f	25		10
3. ¿Com considera el vostre partit la nostra realitat bilingüe?	a		100	60
	b	75		30
	c	25		10
4. ¿Quina resposta dona el vostre partit a la modalitat bilingüe imperant?	a	75	16,7	40
	b	25	83,3	60
5. ¿Quines alternatives de les proposades acolliria el programa polític del vostre partit?	a		66,6	40
	b	25		10
	c	25	50,6	40
	d	25		10
	e	25		10

6. Assenyalau l'opció que recolza el vostre partit:	a	50	100	80
	b	25	—	10
	c	25	—	10
7. ¿Cap on s'inclina el vostre partit respecte a la via de solució de la problemàtica plantejada?	a	—	—	—
	b	—	—	—
	c	25	100	70
	d	75	—	—
8. ¿Per quin motiu creis que és determinada la superposició entre llengües (diglòssia)?	a	—	—	—
	b	—	—	—
	c	25	100	70
	d	75	—	30
9. ¿Quina valoració dóna el vostre partit als efectes psicolingüístics del bilingüisme?	a	25	66,6	50
	b	50	33,3	40
	c	25	—	10
10. El vostre partit ¿està a favor del marc jurídico-legal que obre el decret de bilingüisme?	a	75	33,3	50
	b	25	50,6	40
	c	—	16,6	10
11. ¿Què canviariu de l'actual decret de bilingüisme?	a	—	66,6	40
	b	—	83,3	50
	c	—	66,6	40
	d	100	16,6	40
12. Creis que la tasca d'institucionalització lingüística del català, duita pel Consell, ha estat positiva?	a	25	33,3	30
	b	50	50	50
	c	25	16,6	20
13. El vostre partit ¿creu que l'intercanvi de funcionaris d'unes regions o nacionalitats a altres, dins l'Estat constitueix una trava en el desenvolupament d'un sistema educatiu autonòmic?	a	50	83,3	70
	b	50	16,6	30
14. El vostre partit ¿està a favor d'una educació impartida en llengua materna als primers anys d'escolaritat?	a	50	100	90
	b	25	—	10
	c	25	—	10
15. Per a resoldre els conflictes que el dit projecte plantejaria ¿quines solucions aporta el vostre partit?	a	25	66,6	50
	b	25	16,6	20
	c	25	—	10
	d	25	16,6	20
16. ¿Fins a quina edat se seguiria l'ensenyament en la llengua materna?	a	—	50	30
	b	—	—	—
	c	—	—	—
	d	25	—	10
	e	—	33,6	30
	f	—	16,6	10
	g	25	—	10
	h	50	—	10

Anàlisi dels percentatges.

1.— Ambdues concepcions polítiques —de dreta i d'esquerra, aquesta més que la primera— reconeixen que la nostra realitat socio-lingüística està marcada per una situació diglòssica, on el castellà és reconegut superior i el català és arraconat a l'expressió comunicativa casolana.

2.— La dreta entén que aquesta superposició és acceptable (en termes d'UCD «se hace necesaria»). L'esquerra entén que la dita situació ha de canviar. Aquest és el criteri majoritari, que és reforçat amb un percentatge del 60% quant al rebuig clar de l'esmentada situació.

3.— Quant a superar aquest estat diglòssic en el futur, les respostes es divideixen: cap de les dretes es decanten per un monolingüisme català, sí però per al castellà; les esquerres majoritàriament accepten el monolingüisme català. En un còmput global, les opcions del «monolingüisme català» i «política

d'equilibri bilingüe» queden igualades. Si queda clar que dretes i esquerres coincideixen en el desig d'iniciar una normalització de la llengua catalana. El percentatge és del 80%.

Un percentatge majoritari recolza que la població castellano-parlant arribi a assumir el català com un instrument revolucionari. És una esperança a l'horitzó polític.

4.— La pregunta vuitena és contestada per la dreta amb respostes de caràcter historicista, idealista, psicologista, etc. Així FN parla del «imperio» construït per l'idioma espanyol, de la «unidad de destino en lo universal...» AP apel·la a la conveniència i eficiència.

Tota l'esquerra troba l'explicació del fenomen diglòssic en interessos de classes que troben el seu fonament últim en les relacions de poder.

5.— En la ponderació dels efectes psicolingüístics del bilingüisme, la dreta s'inclina pels negatius en un 50%. L'esquerra majoritàriament (66,6%) pondera positivament els efectes d'un bilingüisme duit com pertoca en termes de bilingüïtat i no de diglòssia. La tesi dels efectes positius (50%) preval sobre la dels negatius (40%).

Abans de continuar l'anàlisi de les respostes, transcriurè les preguntes de caràcter obert:

17.— ¿Quines actuacions polítiques sobre planificació socio-educativa preveu el vostre partit per tal de conduir un procés de normalització de la llengua catalana?

18.— ¿Per què creu que l'aplicació del decret de bilingüisme ha tingut menor incidència en els col·legis privats?

19.— ¿Quin paper ha de jugar la Universitat en la normalització de la llengua i cultura catalanes?

20.— Assenyalau els principals obstacles que s'interposen per a arribar a la normalització escolar de l'arxipèlag en relació amb la llengua.

21.— Si afirmau que els intercanvis de funcionaris entrebanquen un sistema educatiu autònom ¿quins canvis institucionals i organitzatius impulsaria el vostre partit per a tal fi?

Prosseguesc ara l'anàlisi de les preguntes:

6.— Respecte al marc jurídic-legal del decret de bilingüisme:

a. hom n'està a favor perquè obre

una via, encara que insuficient, vers la normalització del català;

b. que la dreta no en canviaria gaire coses;

c. l'esquerra el canviaria tot, però primerament la relació de tres hores setmanals dedicades al català, i el nom fantasma de «llengua de las Baleares».

d. la campanya del Consell no ha estat positiva, en termes generals.

De la dreta, sols la UCD la valora positivament. De l'esquerra, sols PSM i PCOE la valoren positivament.

El PSOE retreu que no ha marcat pautes ni ritmes, simplement ha deixat fer a col·legis i professors.

El PCIB afirma que el Consell no ha pres mesures serioses que demostrassin una política lingüística.

MCI i Esquerra Mallorquina rafirmen el mateix.

7.— Quant a l'intercanvi de funcionaris d'unes regions o nacionalitats a altres, si realment són una trava, el 50% dels partits dretans diuen que no, l'altre 50% diuen que sí. Els comunistes afirmen que no és cap trava, mentre que les altres esquerres diuen que sí.

UCD proposa oposicions a tals places amb criteri de territorialitat; PSOE vol que les places d'ensenyament es cobresquin amb professors nadius de les Illes, sense més excepcions que les ne-

editorial MOLL

«ANEM-HI TOTS!»

L'Editorial Moll ha publicat «Anem-hi tots!» Textos i exercicis de català fàcil, redactats i il·lustrats pel professor RAMON CAVALLER.

És un manual per a adolescents i adults no catalano-parlants.

■ ALAN YATES, de la Universitat de Sheffield, en diu:

«El vostre llibre m'ha estat una gran revelació i us en felicito de debò. Els meus alumnes n'estan tots encantats i entusiasmadíssims. Tots estem d'acord que ofereix un sistema estimador d'una gran eficàcia didàctica, fet amb amor i amb una vivor i un sentit de l'humor arrelats en uns profunds coneixements lingüístics i pedagògics.»

■ CATALINA BONNÍN, professora d'Obra Cultural Balear, en diu:

«El teu mètode m'ha donat uns resultats magnífics. Els meus alumnes en demostren un gran entusiasme per la seva varietat, perquè és entretingut i perquè els dona informació complementària d'altres temes relacionats amb el país on viuen.»

■ JOHN KOK PETERSEN, de Folkuniversitetet a Dinamarca:

«Els meus alumnes estan molt contents amb el teu llibre; jo també n'estic satisfet.»

editorial
MOLL

Torre de l'Amor, 4 - Palma

cessàries per a garantir la transmissió del patrimoni cultural de la població castellana.

PSM i EM demanen funcionaris i mestres arrelats al país.

PCIB proposa cursets per als funcionaris.

MCI fa tot un programa: a) publicar una Llei de Funció Pública que estructuri el funcionariat per nacionalitats i regions; b) establir una normativa adequada a la situació socio-lingüística; donar preferència a l'estabilitat de les plantilles de cada nacionalitat; c) hi hauria un període transitori on es garantis l'aprenentatge de la llengua de tots els ensenyants, l'estabilitat en el treball d'interins i contractats, fixar un període d'accés a l'ensenyament a les Illes (d'uns 5 anys).

PCOE demana la creació d'una Universitat i respectar les places disponibles per a professors nadius.

8.— Sobre l'ensenyament en llengua materna, tant la dreta com l'esquerra s'hi pronuncien afirmativament en un 90%. Es decanten majoritàriament per formar grups de col·lectivitats lingüístiques dins les escoles. Hi ha dispersió quant al límit d'edat, des dels 7-8 anys fins als 14. El 30% s'inclina pels 7-8 i 11-12 anys.

Estudi analític de les preguntes obertes.

Sobre la planificació socio-educativa de cara a la normalització de la llengua catalana, UCD proposa el desenrotllament i aplicació del decret de bilingüisme, PSOE la implantació de l'ensenyament del català i paulatinament en català, PCIB crear una secció de normalització lingüística dins el CGI, coordinar les actuacions dels ens oficials; PSM formar educadors per passar a un sistema generalitzat d'ensenyament en català.

El MCI propugna d'entrada una política de cooficialitat amb ús preferent del català, i per això cal un ús dels mitjans de comunicació social (cal comptar amb un canal de TV en català); convertir el català en llengua d'ensenyament a tots els nivells; i promoure àmplies accions des ens autonòmics vers la normalització completa de la llengua catalana amb connexió amb Catalunya i el País Valencià.

El PCOE demana que als col·legis s'ensenyi el català i el castellà.

La resta dels partits dretans s'inclinen per deixar les coses com estan.

¿Per què el decret de bilingüisme ha tingut menys incidència als col·legis privats? AP nega aquesta afirmació; UCD diu que la diferència és insignificant; FN i Falange-JONS afirmen que als estatals s'imposa en contra de la voluntat dels pares o perquè en els privats s'acomoden més a la classe d'alumne.

PSOE hi veu una condescendència a les excuses de tipus econòmic i a les amenaces dels pares; PCIB respon que ni el Ministeri d'Educació ni el Consell

han exigint les normes d'obligatorietat; PSM «perquè l'ensenyament privat és un negoci i té motivacions culturals excasas»; MCI perquè aquests col·legis estan en mans dels sectors més integristes de l'església o del món dels negocis. EM per la confusió català-mallorquí, sentiment localista i reaccionari, identificació de la petita burgesia amb la cultura dominant. PCOE: perquè en els col·legis privats es dona una ensenyança confessional i no laica.

¿Quin paper ha de jugar la Universitat en la normalització de la llengua i cultura catalanes? Hi ha una major coincidència en les respostes: ha de ser centre d'investigació, formació i difusió de/en la nostra cultura.

Quant als obstacles que entrebanquen la normalització lingüística escolar a les Illes, les respostes van des de les purament tècniques i d'infraestructures (UCD: manca de professors), fins a l'una població escolar fluctuant (UCD-Falange), passant —segons les esquerres— a una falta de conscientització de la població.

CONCLUSIONS

1.— Vivim en una realitat socio-lingüística diglòssica. Les tesis bilingües emmascaren una trista realitat.

2.— Tots els partits d'esquerra i el majoritari de dretes tenen la voluntat de millorar la situació lingüística de les Illes. El que cal, doncs, és que cadascuna col·labori al fi comú de la normalització de la nostra llengua.

3.— Sembla que la UCD s'accontenta només de realitzar el decret de setembre de 1979, ja que no em constestà les tres darreres preguntes del qüestionari que feien referència a l'ensenyament en llengua materna per als diferents grups d'alumnes. Davant això, l'esquerra ha de realitzar campanyes

de conscientització de poble i alhora negociar amb el poder per tal d'aconseguir el més possible puix el camí és llarg fins que els pobles d'Espanya assolesquin l'autogovern.

4.— Hi ha quatre partits de dreta i sis d'esquerra —endemes del carlí, que no contestà l'enquesta com he dit—. La ideologia, doncs, d'esquerra és més dividida que la dreta. Si hi ajuntam la famosa llei electoral d'Hont, la ideologia esquerrana resta minvada i amb un sentiment d'impotència.

5.— Hi ha un sentit de ponderació i equilibri dels partits davant el problema plantejat. En el procés cap a la normalització de la llengua catalana he destacat que:

a) el procés ha de ser lent i programat per donar temps a la integració total de la població immigrada;

b) respecte a aquesta població, demanen que s'usi la seva llengua materna als primers cursos d'EGB i que coexistesquin a la mateixa escola amb els grups de nins autòctons per evitar qualsevol discriminació;

c) l'actitud liberal de no forçar desplaçaments de funcionaris (així ho reclama el PCIB), encara que es demani un reciclatge per tal que coneguin les peculiaritats socio-lingüístiques d'on han de desenrotllar llur activitat;

d) cal comptar amb la població immigrada a l'hora de la normalització lingüística, amb mètodes persuasius i no impositius per tal de desvetllar el seu gust per la cultura que els envolta. Cal fugir de les postures radicals d'un mallorquinisme nostàlgic i integrista com també d'un immigracionisme nostàlgic i demagògic, ja que es tracta d'unir voluntats per a construir la cultura que tant necessita Mallorca.

JOAN JIMENEZ I CASTILLO

Ciutat de Mallorca, 9 abril 1981.

Aina Moll

La política lingüística de la Generalitat de Catalunya

Un dels primers actes de govern del Consell Executiu de la Generalitat de Catalunya definitivament restablerta amb la promulgació de l'Estatut, va ser la creació de la Direcció General de Política Lingüística, que quedà adscrita al Departament de Cultura i Mitjans de Comunicació. Aquesta parcel·la de l'Administració Autònoma catalana, sense precedents en el nostre país (i que, per tant, no havia de rebre cap traspàs de competències ni de serveis de l'Administració de l'Estat) es justificava per a donar compliment al punt 3 de l'article 3 de l'Estatut (que en els dos punts primers estableix que «la llengua pròpia de Catalunya és el català» i que «el català és l'idioma oficial de Catalunya, així com també ho és el castellà, oficial a tot l'Estat espanyol»), que diu literalment:

La Generalitat garantirà l'ús normal i oficial dels dos idiomes, prendrà les mesures necessàries per assegurar llur coneixement i crearà les condicions que permetin d'arribar a llur plena igualtat quant als drets i deures dels ciutadans de Catalunya.

Fixem-nos bé en els tres aspectes de la missió que l'Estatut —que té categoria de Llei Orgànica de l'Estat— confia a la institució d'autogovern de Catalunya:

1. Ha de **garantir**, no sols l'ús oficial de les dues llengües, sinó el seu **ús normal** (i és evident que l'ús normal de la llengua pròpia del territori ha de ser més extens i més intens que el de la llengua que és oficial perquè ho és a tot l'Estat).

2. Ha de **prendre les mesures necessàries** per assegurar-ne el coneixement: i és clar que pel que fa al castellà, que tothom ja coneix, només haurà de vetllar perquè aquest coneixement es mantengui; però per assegurar el coneixement del català (no sols en tots els graus i nivells de l'ensenyament, sinó sobretot entre els adults que han deixat enrere l'escolarització), les mesures que caldrà prendre seran nombroses i exigiran grans despeses materials i de personal.

3. Ha de **crear les condicions** que permetin arribar a la igualtat plena de les dues llengües quant als drets i deures dels ciutadans.

Aquest darrer mandat és importantíssim, i crec que no ha estat ben sospesat per molts de ciutadans que haurien volgut que l'Estatut establis per a tots els ciutadans de Catalunya el **deure** de conèixer el català i el **dret** d'emprar-lo, tal com ho estableix la Constitució per a tots els espanyols envers el castellà. Hem de tenir en compte que, en la present circumstància històrica, tots els espanyols coneixen el castellà (com a mínim a nivell de comprensió oral): la Constitució podia, doncs, proclamar el seu coneixement com un deure, i l'Administració exigir-ne el compliment immediat. En canvi, la immensa majoria dels actuals ciutadans de Catalunya no tenen un coneixement «cultural» del català —perquè han estat escolaritzats exclusivament en castellà—, prop de la meitat són castellanoparlants, i d'aquests la majoria no saben parlar el català i un percentatge considerable ni tan sols l'entenen.

En aquesta situació, proclamar el **deure** de conèixer el català no hauria tingut sentit: la primera condició que ha de tenir una disposició legal, és que es pugui complir; altrament, no se'n pot exigir el compliment, i la disposició és «lletra morta». Establir que aquest coneixement **arribarà a ser un deure**, si que té sentit. I responsabilitzar la institució d'autogovern de Catalunya de crear les condicions que permetin promulgar-lo, és garantir, d'una banda, que cap ciutadà no serà atropellat amb l'exigència d'un coneixement que no ha estat posat al seu abast; i d'altra banda, que cap govern no deixarà de donar a la política lingüística un lloc prioritari dins la seva acció de govern, per tal de poder-ne donar compte dignament als seus administrats.

Arà bé, la Generalitat no és només el Consell Executiu i el seu President, sinó també el Parlament. Convenia, per tant, que les mesures que es prenguessin per **crear les condicions** que permetin la igualtat plena de les dues llengües responguessin a una normativa establerta per l'acció legislativa de tots els grups polítics que han rebut mandat de representació popular. Així, una de les primeres lleis en què el Parlament de Ca-

talunya començà a treballar, fou la llei de normalització lingüística. La seva elaboració ha resultat llarga (i això demostra fins a quin punt era necessari que fos producte del treball conjunt, i no iniciativa exclusiva del grup del govern), però esperam veure-la promulgada abans de final d'any.

Inici de l'acció de normalització

En espera d'aquesta llei, a la qual el Consell Executiu ajustarà naturalment la seva actuació, la Direcció General —que començà a treballar a mitjan maig de l'any passat— ha anat estructurant els serveis que li permetran de dur a terme la seva missió, i ha iniciat ja una sèrie de tasques urgents, amb el suport de les mesures legals indispensables, que són, essencialment:

a) El Decret de 27 de juny de 1980 (publicat al Diari Oficial de la Generalitat del 16 de juliol), que establia que els òrgans de l'Administració de la Generalitat de Catalunya, els organismes autònoms i altres institucions que en depenen o hi estan vinculades, han d'emprar la llengua catalana com a vehicle normal d'expressió en llurs documents i actes públics i en els de l'Administració ordinària, i atribuïa a la Direcció General de Política Lingüística, com a màxima instància en aquest camp, les funcions d'assessorament dels organismes esmentats en els afers lingüístics (el Decret especificava que aquest assessorament, que tindria caràcter vinculant per als organismes en qüestió, s'expressaria d'acord amb les normes de la Secció Filològica de l'Institut d'Estudis Catalans, que és la màxima autoritat científica de la llengua catalana, equivalent a la Real Academia Española de la Lengua per al castellà).

b) La Instrucció de 27 de juny de 1980 (D.O.G. del 23 de juliol), sobre l'ús de la llengua catalana a les escriptures públiques, que establia el dret dels ciutadans a presentar els documents exclusivament en llengua catalana, amb la possibilitat de part dels funcionaris de recórrer a l'Oficina de Traducció del

Col·legi de Notaris en cas de dificultats de comprensió.

La principal preocupació de l'actual Govern de la Generalitat en matèria de política lingüística és d'avançar tant com sigui possible en la missió que li encomana l'Estatut, **dins un clima de bona convivència i evitant al màxim conflictes i enfrontaments.**

Per això hem aprofitat totes les ocasions (articles periodístics, conferències, participació en taules rodones, simposis, etc.) per divulgar els objectius de la normalització i cridar els ciutadans a participar-hi. A finals d'agost de l'any passat, en uns articles publicats en català al diari **Avui** i en castellà a **la Vanguardia**, vaig proposar que tots els catalans assumissin aquests tres punts:

1. El català és la llengua de Catalunya.

2. No és possible ser català i rebutjar la llengua de Catalunya.

3. Aquesta acceptació no implica de cap manera la renúncia a la llengua pròpia de cadascú.

En el terreny de conducta lingüística proposava:

1. L'ús normal del català per part dels catalanoparlants en tota situació.

2. Pràctica del bilingüisme passiu — conversa bilingüe català-castellà sempre que no hi hagi dificultats de comprensió—, fins que el coneixement de les dues llengües per part de tots els ciutadans sigui una realitat.

3. Flexibilitat en l'ús lingüístic (evitar les intransigències).

4. Esforç personal de cadascú en l'adquisició i ús del català.

5. Assumpció de la pròpia responsabilitat en el procés de normalització lingüística.

Aquestes propostes obtingueren del públic català una molt bona acollida, que s'ha anat repetint en els nombrosos actes públics en què hem participat els membres del departament.

Estructura de la Direcció General de Política Lingüística

L'activitat de la Direcció General, a part de la col·laboració que presta al Departament d'Ensenyament i a la Direcció General de Mitjans de comunicació, la tasca dels quals és essencial perquè la normalització sigui possible, s'ha estructurat en tres serveis:

1. Servei de normalització lingüística.

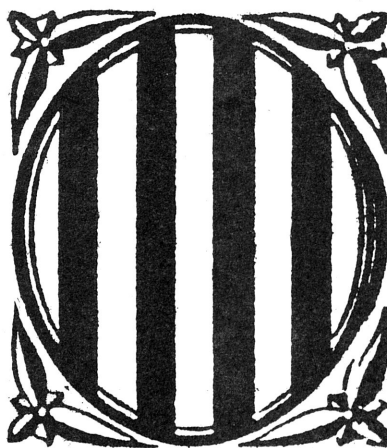
Creat amb la missió d'impulsar-la en els usos públics, oficials i no oficials, i d'organitzar campanyes d'informació i sensibilització popular sobre la necessitat de la normalització i les vies per aconseguir-la.

Ha fet una tasca important de divulgació i recerca de col·laboració en àmbits molt diversos: el món bancari, la publicitat i etiquetatge d'articles de consum, gremis i associacions, serveis públics, Ajuntaments, etc. En alguns

campes —el de la senyalització d'autopistes, per exemple— els resultats d'aquesta col·laboració comencen a ser molt visibles.

S'han creat comissions mixtes Generalitat-empreses paraestats (Telefònica, RENFE, Aeroports)— per estudiar i programar la introducció del català en aquests serveis públics de gran volum.

S'ha treballat intensivament en la preparació d'una campanya per a la normalització per a la qual confiam obtenir la participació entusiasta de tots els grups —polítics, sindicals, culturals i cívics— de Catalunya, i també de tots els ciutadans, sense excepcions ni ideològiques ni de procedència. Una mena de «pròleg» d'aquesta campanya general ha estat la que ha duit a terme amb gran èxit l'Ajuntament de Girona, en estret contacte amb nosaltres.

2. Servei d'Assessorament lingüístic

Aquest servei a més d'atendre consultes d'empreses públiques i privades i de ciutadans particulars, ha concretat les seves actuacions entorn de dos grans temes: a) llengua i administració; b) difusió del coneixement del català.

a) Els treballs en aquest camp es basen en una triple coordinació: En primer lloc, una coordinació dels Serveis de Publicacions (Central i del Parlament de Catalunya) amb el Servei d'Assessorament Lingüístic, amb la missió d'establir les convencions pròpies del llenguatge legislatiu i parlamentari.

En segon lloc, per tal de fixar un llenguatge administratiu homogeni per a ús d'entitats externes a la Generalitat, es creà la Coordinadora de Llenguatge Administratiu, que reuneix els tres serveis esmentats amb representants de les Comissions de Normalització Lingüística de les tres Universitats de Catalunya, de l'Escola d'Administració Pública, de l'Oficina de Català de la Diputació de Barcelona, del Seminari de Documentació Jurídica del Col·legi d'Advocats i diversos especialistes en llenguatge administratiu.

Finalment, per a estudiar i resoldre les solucions concretes a les necessitats que es plantegen en el funciona-

ment dels Departaments de la Generalitat, s'ha posat en funcionament una Coordinadora Interdepartamental per a la Normalització Lingüística, que difondre les solucions donades a la problemàtica plantejada per mitjà d'un butlletí, **Llengua i Administració**, d'aparició imminent.

b) De cara al proper curs 1981-82, es treballa activament en l'organització coordinada de cursos de català per a adults —catalanoparlants i castellanoparlants, amb atenció especial a aquests darrers—, amb la pretensió que no hi hagi ni un sol municipi, ni un sol barri, en què no sigui possible assistir a classes de català a tots aquells qui ho desitgin.

Això implica la coordinació de totes les persones i entitats que fins ara han treballat en aquest camp. S'han format dos grups de treball que han establert les programacions de diferents nivells d'ensenyament a castellanoparlants i catalanoparlants, i es faran seminaris de coordinació per estudiar i fixar metodologies i tècniques d'ensenyament en funció de l'alumnat.

Les avaluacions de coneixements no seran fetes pels professors d'aquests cursos. Les certificacions de coneixements de català seran fetes per mitjà de la Junta Permanent de Català (versió actual del Tribunal permanent de Català, que fou creat en temps de la Generalitat republicana i presidit per Pompeu Fabra). La Junta funcionarà mensualment i expedirà certificats de coneixements orals de català, i de graus diversos de coneixements de català oral i escrit, fins a un certificat de capacitat de l'ensenyament de català als adults (o en general fora del sistema escolar).

3. Institut de sociolingüística catalana

Té la missió d'estudiar la situació sociolingüística catalana i aprofitar-ne les dades per a la planificació lingüística i el seguiment del procés de normalització. No ha començat encara les seves actuacions, i s'ha posat com a tasca immediata, a base de les dades obtingudes de la pregunta lingüística del padró, detectar les zones on abunden —o simplement existeixen— ciutadans que no entenen el català, per tal de donar-los el màxim de facilitats d'aprenentatge (car som ben conscients que no hi ha normalització possible mentre hi hagi ciutadans que queden marginats de la comunicació cada vegada que s'empra la llengua pròpia de Catalunya).

Hi ha moltes altres tasques —iniciades o en estat de projecte molt avançat—, de les quals m'agradaria parlarvos (per exemple, doblatge de pel·lícules, divulgació de la problemàtica lingüística catalana fora de Catalunya...). Comprenc, però, que he abusat ja massa de la vostra paciència, i ho deixaré per a una altra ocasió.

G. Janer

El llibre català per a infants des de la perspectiva illenca

INTRODUCCIÓ

Cal interpretar la situació del llibre infantil a les Illes dins el context general de la llengua. Acabam de posar punt a un temps en què la incapacitat de llegir-la llengua que parlam ha estat la cosa més normal d'aquest món per a un percentatge elevadíssim de mallorquins, menorquins, eivissencs i formenterencs. Reduïda a l'ús familiar i de relació, les escoles illenques, al servei de la colonització, han bandejat sistemàticament la llengua dels nostres pobles. La situació actual, caracteritzada pel desinterès, la confusió i l'alienació, és el resultat d'aquesta llarga nit.

Les dècades dels seixanta i dels setanta s'han caracteritzat per la lluita i la reivindicació de la llengua catalana. Però el treball ha estat fet per grups minoritaris i intel·lectuals, gent que ha plantejat «la lluita per la llengua» i ha creat una consciència lingüística important que ha servit de base per a la reivindicació de l'ensenyament —tres hores a la setmana— del català als nivells dels estudis bàsics, de formació professional i de batxillerat.

Des del setembre de 1979 tenim un decret que regula aquest ensenyament. És un text legal que ens sembla poruc —encara n'hi ha a qui sembla excessiu—, però que ens permet comptar amb una eina que, si bé és evident que no condueix a la normalització lingüística, pot ser un instrument d'alfabetització. Per primera vegada en la història la llengua catalana ha entrat legalment a les nostres escoles —és cert que d'una forma tímida—, i també per primera vegada en la història els nostres escolars podran llegir la seva pròpia llengua d'una forma gairebé regular.

LES RONDALLES

Els llibres de rondalles —les **Rondaies mallorquines d'en Jordi des Recó**—, han constituït durant molts d'anys l'únic material de lectura infantil amb què hem pogut comptar. Els mestres que, malgrat les prohibicions, la mala cara i els crits d'algun inspector, s'atrevien a ensenyar als seus alumnes, en un treball generós i de militància, una mica de llengua catalana (un poc de lectura i quatre regles ortogràfiques, generalment) han utilitzat els llibres de rondalles. Gairebé, els mallorquins que havien après a llegir en català ho havien fet amb aquests llibres. Però la redacció de les rondalles mallorquines que féu Mossèn Antoni M.ª Alcover no facilita aquest aprenentatge, car encara que la seva pretensió havia estat fer un material per a la lectura popular, i ho aconseguí plenament, hem de reconèixer que el llenguatge de les rondalles no facilita la lectura. La causa de la popularitat de les rondalles mallorquines, hem d'anar a cercar-la —malgrat la dificultat del seu llenguatge extret de les fonts més incontaminades de la nostra

FÀBRICA D'ARTICLES DE PELL

guants

bosses

peces de vestit

i marroquineria en general

Gran Via de Colón - Telèfon 50 19 00

I N C A

Diario de Mallorca

un diari

per a tots els mallorquins

ruralia—, en la prodigiosa vida que transpuen, en la seva capacitat de màgia i de meravella, en la ironia i en la sàtira grotesca que contenen.

També els aplecs de rondalles eivissenques de Joan Castelló Guasch i de rondalles menorquines d'Andreu Ferrer, molt més reduïts que el de Mossèn Alcover, han constituït l'única lectura en català de menorquins i eivissencs.

LA SITUACIÓ, DESPRÉS DEL DECRET DE 1979

He dit abans que la situació actual és el resultat de tant de temps de colonització sistemàtica i de marginació.

Encara ens trobam amb sectors de la nostra societat, de cada dia més reduïts, que, ja sigui per ignorància o per malvolença, no accepten ni la unitat de la llengua ni la catalanitat de l'idioma illenc. Aquest fet produeix una sèrie de reaccions dirigides a l'entorpidiment de la normalització lingüística i se'n deriva una de les principals dificultats que ha trobat el decret a l'hora d'aplicar-se.

Cal posar l'accent en aquest punt: La dificultat creada per certs sectors que no accepten la catalanitat de la llengua de les Illes. Certament, no són grups majoritaris; però malgrat la seva reducció, posseeixen encara una certa capacitat de crear confusió i desgavell. Actualment, encara hi ha molta gent que veu amb recel que els llibres escolars per a l'estudi de la nostra llengua portin lèxic no usat normalment en el llenguatge parlat. Així, no acaben d'acceptar paraules com «nen», «noi», «gos», «gat», «tarda», etc. Allò que per un castellanoparlant és absolutament normal (el fet de trobar en la llengua escrita paraules castellanques que no són utilitzades en la seva pròpia terra), no ho és per a un illenc. I això desemboca en un problema greu pel que fa al llibre infantil: El recel amb què és acceptat el llibre editat al Principat, escrit i pensat per un autor no illenc. (Si observam que «la Caixa» ha hagut de fer una versió de «Cavall Fort» adaptada al lèxic de les Illes, ens n'adonarem d'un fet prou significatiu). I la veritat és que ni els escriptors ni tampoc les editorials no han tingut gaire en compte aquesta qüestió.

L'actualitat, emperò, tot i essent problemàtica és plena d'esperances. Tenim un decret —o un decretet— que podem fer servir. Actualment, els nostres al·lots reben tres hores d'ensenyament de llengua catalana a la setmana. Hi ha amplis sectors d'ensenyants —sorgits sobretot de les escoles d'estiu, dels seminaris sobre el llibre infantil català organitzats pel Departament de Pedagogia de la Facultat de Filosofia i Lletres, dels cursos de reciclatge de l'I.C.E. i de la Comissió Mixta, o sorgits al caire de les campanyes de promoció de l'Obra Cultural Balear— disposats a portar en-

Barcelona, del 6 al 12 de Febrer de 1981
Antic Hospital de la Santa Creu

PRIMERES JORNADES CATALANES DEL LLIBRE PER A INFANTS

EXPOSICIÓ DE LLIBRES INFANTILS
MOSTRA DE 9 IL·LUSTRADORS
EXPOSICIÓ DE LLIBRES FETS A LES ESCOLES

Amb el suport i patrocini del:
DEPARTAMENT DE CULTURA I MITJANS DE COMUNICACIÓ
DIRECCIÓ GENERAL D'ACTIVITATS APERTURSES I LLETRARIES
GENERALITAT DE CATALUNYA

i la col·laboració de:
AJUNTAMENT DE BARCELONA
I DIPUTACIÓ DE BARCELONA

davant la tasca de recuperació de la llengua, del dret de llegir la nostra llengua. Vull dir amb això que els primers símptomes de la superació d'aquells problemes han començat a fer-se patents. Però el ple recobriment de l'idioma no és, ja ho sabeu, la tasca d'un dia.

GABRIEL JANER MANILA
Ciutat de Mallorca,
gener de 1981.

Resum de la ponència presentada a les PRIMERES JORNADES CATALANES DEL LLIBRE PER A INFANTS. Barcelona, antic Hospital de la Santa Creu, 6-12 de febrer de 1981.

Ultima Hora

La veu del poble
i dels pobles

El Drach

BIJUTERIA DE NOVETAT

OBJECTES TÍPICIS DE MALLORCA

Sant Domingo, 11

CIUTAT

Els itineraris de la natura i la didàctica de la llengua: l'itinerari del parc de Bellver

per S. Bagur

En primer lloc, diré que el material que present no es pot ubicar dins la parcel·la de la Didàctica de la Llengua de tipus tradicional com pugui ésser, per exemple, un mètode per a la lecto-escritura, una gramàtica o una selecció d'obres literàries. Això no significa, com sabem, que en aquells sistemes didàctics de marc convencional no hi càpiguen autèntiques innovacions metodològiques. El que vull dir és que l'exploració didàctica dels itineraris de la natura no suposa, encara, una realitat vigent en el repertori actual de les nostres escoles. Molt més heterodoxe resultaria el seu aprofitament educatiu com element didàctic-lingüístic. L'itinerari del Parc de Bellver és una didàctica de l'Ecologia, no ha estat, doncs, concebut per a l'aprenentatge de la nostra llengua; àdhuc, com tractaré de demostrar, enclou un substrat de valors i possibilitats que, reestructurats en funció d'uns objectius lingüístics, pot constituir una nova alternativa de gran rendibilitat per a la Didàctica de la Llengua.

Els itineraris de la natura són conseqüència de la moderna Tecnologia Educativa i fruit d'una antiga aspiració per a unir l'Escola amb el seu entorn, comproment, així, l'educació amb l'autenticitat de la vida real.

I.—ESCOLA I NATURA: ELS PRIMERS PRECEDENTS HISTÒRICS

Fou l'activisme de l'Escola Nova, des de finals del segle XIX que, al propugnar l'esperit científic, l'observació personal i el contacte directe amb la reali-

tat, propicia l'atracament de l'educació a la natura. L'institut escolar de **Reddie** a Abbottsholme, l'**Ecole des Roches de Demolins** a Normandia o l'escola de **Neill a Summerhill**, són alguns dels molts d'exemples que podríem citar.

A l'Estat Espanyol, els plantejaments de l'Escola Nova varen ésser expandits per la Institució Lliure d'Ensenyament. Tal vegada fou a Catalunya on l'activisme i la seva vocació naturalista es deixaren sentir amb més força. Hem de destacar l'Escola Moderna de Ferrer i Guàrdia, creada el 1901; l'Escola del Bosc, fundada el 1914 en el Parc de Montjuïc, i dirigida per Rosa Sensat; l'Escola del Mar instal·lada el 1922 a la platja de la Barceloneta; l'Institut-Escola, finalment, inaugurat el 1932 en el Parc de la Ciutadella.

Mallorca també destaca pel seu avantguardisme pedagògic. L'experiència krausò-institucionista de Cifre de Colonya i d'Alexandre Rosselló introduïa l'excursió escolar, com element de gran eficàcia didàctica. El 1892 Miquel Porcel començava a dirigir la primera colònia escolar mallorquina en el Port de Sóller. Posteriorment, les escoles d'aire lliure implantaren una nova modalitat en el binomi escola-entorn. Més recentment, trobam la labor magisterial del Museu Pedagògic de Palma que, des del 1919 i amb en Joan Capó, potencià la concepció didàctic-ambientalista de l'educació.

Aquests precedents històrics, de qualche manera, han inspirat les aportacions actuals de l'Educació Ambiental anglosaxona o els Models Territorials de Programació Educativa italians. A ni-

vell nacional, caldria destacar els treballs del Departament de Pedagogia de la nostra Universitat.

II.—L'ITINERARI DEL PARC DE BELLVER

L'itinerari del Parc de Bellver, a imitació dels itineraris barcelonins dels boscs de Santiga o de Can Déu, és el primer d'una sèrie que el Grup de Didàctica de la Natura del Grup Balear d'Ornitologia i Defensa de la Naturalesa ha projectat, amb el patrocini de «Sa Nostra», per a introduir l'ensenyament dels nostres sistemes naturals a les nostres escoles amb uns objectius ecològic-conservacionistes.

Els components del Grup de Didàctica del G.O.B.: Guillem Alomar, Francesc Avellà, Miquel Catany, Lluís Moragues, Biel Pomar i Josep Verd, pertanyen a les àrees de la Biologia, de la Geologia o del Naturisme. No hi ha, doncs, cap representant de les Ciències de l'Educació. Nogensmenys, es pot apreciar una clara afició pedagògica, que el grup tracta de conjugar amb els interessos ecologistes de l'Organisme. Les seves col·laboracions a la nostra premsa local són un bon exponent del seu quefer educatiu per a conscienciar-nos de la problemàtica del nostre medi ambient.

Respecte a la qüestió lingüística, el Grup no es planteja en cap cas el problema d'elegir entre el castellà o el català a l'hora de redactar el text. La idea de donar a conèixer el nostre medi natural en la nostra llengua estava impli-

LLUC

**Bolletí
de
subscripció**

NOM .....

DIRECCIÓ .....

POBLACIÓ .....

es fa subscriptor de la revista **LLUC** per l'any 1981. Pagarà l'import (480 ptes.)

..... enviant gir postal o taló bancari barrat

..... contra reembossament (o al cobrador domiciliari si viu a Ciutat de Mallorca)

..... per un rebut domiciliat a Banc o Caixa .....

Marcau amb una X la forma de pagament que us interessi.

Retallau i enviau aquest bolletí de subscripció a **LLUC, apartat de correus 619, Palma de Mallorca**, i rebreu puntualment al vostre domicili la nostra publicació bimestral.

cita en el mateix projecte per la seva contundent obvietat.

La primera pàgina del quadern és una autèntica visió sistemàtica de l'entorn, i serveix d'introducció a l'itinerari. A la plaça que hi ha junt al Castell, punt zero de la ruta, els nins reben una concisa informació geogràfica del lloc amb els seus corresponents topònims autòctons, així com una breu ressenya històrica del monument. El concepte de la interdisciplinarietat queda palès, doncs, des del principi.

A partir d'aquí l'itinerari seguirà la vessant oest del Puig de Sa Mesquita a través de cinc etapes que suposaran altres tantes parades, que els nins aprofitaran per a recollir mostres, anotar les seves observacions i complimentar una sèrie de fitxes sobre aquest ecosistema forestal. Els nins aprendran, així, a comprendre la formació geològica de les roques sedimentàries de sa pedrera, a conèixer els diversos arbusts i arbres de sa garriga, i a distingir les diferents espècies d'aucells i insectes que hi habiten.

Les darreres pàgines es dediquen a explicar sobre el terreny alguns conceptes elementals de les Ciències de la Naturalesa com fotosíntesi, biocenosi, biotop, etc., per a acabar amb una oportuna informació sobre la plaga de la processionària del pi.

Els encertats dibuixos d'Aina Bonner són un suport motivador que ofereix una major eficàcia didàctica a l'itinerari.

III.—POSSIBILITATS DIDÀCTICO-LINGÜÍSTIQUES DELS ITINERARIS DE LA NATURA

El possible ús didàctic multidisciplinar dels itineraris de la natura queda reflectit en l'excel·lent article de Miquel Catany, «l'Ecologisme i l'Escola» (1): «A més de no existir una relació directa entre l'Escola i la Natura, la imatge que se'n dona és dogmàtica, i en els excepcionals casos en què n'hi ha, la descripció i la pura observació són els únics mètodes emprats. Cal, a més d'un contacte més directe amb la Natura, una nova orientació en l'estudi d'aquesta: que tengui en compte que la Natura és una totalitat i no fets aïllats; una orientació, en definitiva, sintètica i funcional». Es la mateixa essència sistemàtica de l'Ecologia, entesa com la biologia dels ecosistemes, que la converteix en el model científic òptim per a emprendre l'estudi interdisciplinar de la natura. Crec que els itineraris possibiliten aquesta visió directa, sintètica del nostre entorn. Tot i amb això, els itineraris de la natura assoleixen la seva major aplicació didàctica quan es posen al servei de la Pedagogia Ambiental. Aquesta, en implicar per igual l'ampli espectre de les Ciències Socials, atorga als itineraris unes possibilitats didàctiques molt complexes.

Establerta la relació entre els itineraris de la natura i les Ciències Socials per via de la Pedagogia Ambiental, podem veure com els itineraris poden do-

nar una informació real de com una comunitat es serveix —conservant o degradant— del seu entorn natural. Aquest estil de vida comunitari integrarà perspectives, l'estudi científic de les quals afectarà a l'Economia, a la Política, a l'Antropologia, a la Religió... Però, i la Lingüística? Podem utilitzar els itineraris de la natura per a millorar el domini de la nostra llengua?

Existeix una fecunda tradició didàctica amb autors de la talla d'Alexandre Galí o Célestin Freinet que han promogut un nou concepte d'Escola arrelada en els interessos populars, tot partint d'una nova didàctica de la llengua. La llengua seria un fet viu, un producte de tots i per a tots que no sap d'elitismes culturals.

Per a evitar el poder manipulador de la llengua, aquells educadors defensaven una didàctica nascuda del medi social i físic, de la pròpia quotidianitat de cadascú. Galí diria que un avantatge de partir de la llengua parlada, és que permet l'aprenentatge viu de la gramàtica. Freinet, pel seu compte, instrumentalitzarà les relacions entre els nins, i entre aquests i el medi exterior.

El Freinetisme i el Moviment de Cooperació Educativa posaren la llavor del que actualment s'està anomenant «la tendència territori-educativa». Aquest corrent didàctico-pedagògic ve a revaloritzar la simbiosi entre Escola i entorn com l'intent definitiu d'establir una educació projectada des de la pròpia realitat local (2).

La utilització didàctica de l'entorn no s'ha fet esperar en la reconstrucció del nostre passat cultural en els actuals temps preautonòmics. Alguns educadors mallorquins, inspirats en els precedents senyalats, comencen a construir el nou edifici escolar que estam necessitant. Cal una Escola instaurada sobre el nostre jo col·lectiu, autòcton i intransferible que, mitjançant la instrumentalització didàctica de l'entorn, ens redescobreixen la nostra autèntica realitat geològica, geogràfica, social, cultural... Es evident que aquesta sèrie de reivindicacions va lligada a la normalització lingüística. Articles com el de Toni Artigues, «Llenguatge, escola, entorn» (3) reafirmen les possibilitats didàctiques de l'entorn per a investigar la nostra realitat lingüística. La mateixa Programació de Llengua Catalana per a l'Educació General Bàsica, publicada per la Generalitat, recomana que l'aprenentatge de la llengua es faci de manera viva i lligada al coneixement de l'entorn més immediat del nin.

La normalització lingüística no és unidireccional com indica Janer Manila en el seu article «Per a un espai escolar al servei del poble» (4): «Hi ha una tercera proposició, al marge de l'ensenyament del català i al marge de l'ensenyament en català... Es tracta de posar el nin en contacte amb el medi que l'enrevolta, de relacionar l'escola i la vida... els nins ben petits haurien de començar per conèixer la llengua que es parla al seu propi carrer, i el traçat, i la història

de les cases i de la gent que hi viu, haurien d'estudiar els aucells que hi passen i els ramellars que pengen de les balconades». La utilització didàctico-lingüística dels itineraris de la natura encaixa perfectament en aquesta tercera via que apunta Janer Manila.

L'explotació didàctica d'itineraris com el confectionat pel Grup de Didàctica del GOB, en català i a través d'un entorn tan pròxim com propi com és el del bosc de Bellver, estimo que pot promocióner els següents aspectes sociolingüístico-culturals:

1. Si, com hem dit abans, els itineraris de la natura estan, prioritàriament, al servei de la Didàctica de l'Ecologia i, a un nivell superior, de la Pedagogia Ambiental, vol dir que la seva capacitat educativa és polivalent, capaç d'abastir les demandes didàctiques d'un currículum sistemàtic i, per això, interdisciplinar.

Tot el que hem dit val per a remarcar el fet que l'explotació didàctica de l'itinerari del Parc de Bellver, tot utilitzant el català com a medi de comunicació educativa, implica la seva validesa per a transmetre continguts multidisciplinaris. I, aquest és, des de la perspectiva de la Pedagogia, la informació latent que cal portar a la consciència del nin. «El medi és el missatge». El medi d'expressió lingüística utilitzat —el català— ha de constituir part del missatge. Encara que en aquest precís moment estiguem explicant el que és una garriga. El nin ha de comprendre que la nostra llengua materna serveix tant per a la llar, com pel carrer o els jocs, com per a aprendre les Ciències de la Naturalesa o les Matemàtiques. Si el nin assimila aquest missatge farà que els seus pares vegin amb naturalitat la implantació del català a les nostres escoles. La normalització lingüística ha de passar, forçosament, per la fase prèvia de la conscienciació.

2. Es oportú fer algunes reflexions des de l'àrea de la Sociolingüística. Estarem d'acord que, excepció feta del petit estament de la població intel·lectualitzada, estam experimentant un empobriment del nostre capital lèxic.

Antigament, la vida a les poblacions rurals estava vinculada al seu entorn físic per una dependència real. La capacitat d'observació i predicció per a dominar la natura anava acompanyada d'un ampli repertori de vocabulari. Actualment, la implosió demogràfica creadora de la macrocefàlia urbana vigent, juntament amb la creixent evolució tecnològica, ens ha allunyat del medi natural i ens permet dominar molts fenòmens físics sense tenir a penes coneixements causals. Hem de convenir que el divorci entre l'Escola i la vida ens proporciona uns continguts amorfs, allunyats de la nostra realitat local, que no són típics ni d'una comunitat rural-naturalista ni de l'altra urbana-tecnificada.

Cenyint-nos a la ciutat, hem de reconèixer que el nin urbà està cada pic més deslligat del medi natural. Això implica que, utilitzant el paradigma bers-

teinià, pateixi un codi lingüístic de la natura cada vegada més restringit. Es general, que el nin urbà ignori o confongui la taxonomia pròpia de la fauna i flora del seu medi natural més proper. Com deia al principi, les possibilitats didàctic-lingüístiques dels itineraris de la natura, com el del Parc de Bellver, poden suposar una mesura compensatòria d'aquella deficiència assenyalada.

Sense ser el seu objectiu, l'itinerari del Parc de Bellver abasteix uns continguts lingüístics d'innegable valor. Junt amb la informació sobre la biocenosi d'aquest ecosistema forestal, el quadern del GOB ens ensenya igualment els seus noms corresponents. Ullastre, romaní, xiprell, estepa, arbocera, mata, garlanda... són alguns dels arbusts que el nin pot aprendre a distingir i a anomenar. Gri, llimac, cedasser, cuca molla, borino ros, vespa... són un exemple dels animals.

Per altra banda, resulta molt didàctic l'aparellament de la paraula catalana amb la castellana. Així, doncs, estepa negra/jara, cossiada/corona de rey, arbocera/madroño...

L'aprenentatge del nostre medi natural ha d'anar acompanyat, òbviament, de les nostres pròpies produccions lingüístiques. Es la fórmula correcta d'implantar l'Escola amb la natura.

3. Finalment, les consideracions lingüístiques dels itineraris de la natura des del camp de l'Antropologia Cultural són prou interessants.

Tots sabem que l'origen de tota cultura està arrelada a la mateixa naturalesa. La cultura suposa el bastiment artificial que l'home civilitzat ha pujat sobre el seu medi natural, tot dissenyant-li un nou estil de vida que comporta el domini, la independència i allunyament de la naturalesa. Però el seu origen, perquè significa l'envol del medi natural, està justament aquí, en el mateix nivell vital dels animals i les plantes.

El patrimoni cultural col·lectiu, l'heretatge de qualitats adquirides relacionades amb l'inconscient col·lectiu de Jung, i entès com un conjunt d'imatges ancestrals; això que en deim Cultura Popular té les seves profundes arrels en l'entorn físic de cada comunitat, en llur experiència vital amb el medi natural.

En el seu article, «Cultura popular i dinàmica educativa» (5), Janer Manila ens recorda que tot patrimoni cultural està format per elements concrets com les eines, llibres, obres d'art i per ele-

ments abstractes: els valors, les normes, el llenguatge... La relevància de la comunicació en el sistema cultural de tota comunitat ha estat palesa per autors com Sebastià Serrano, qui manifesta que «...els sistemes verbals i no verbals... són l'essència de la cultura, són, com a espai de comunicació, els definidors d'una cultura» (6). L'opuscle de Joan Miralles «La investigació de les Fonts Orals» (7) reincideix en la importància del llenguatge per a arribar a la mateixa essència de la Cultura Popular.

Natura i llenguatge. Binomi inseparable per furgar dins la investigació de la nostra cultura i el seus orígens. I és que la humanització, com diu Serrano (8) té els seus inicis en les primeres articulacions fonètiques més que en les toques produccions de l'**homo faber**. En efecte, si cultura suposa intentar dominar la servitud que ens imposa el medi natural, l'elaboració d'un codi lingüístic significa la convicció psicològica d'aquesta dominació. Anomenar una cosa implica la seva aprehensió intel·lectual.

Resumint, i com diu Joan Veny en el seu article «Dialectologia i cultura popular» (9), «...el coneixement de la naturalesa, és a dir, el món dels animals, les plantes, el temps atmosfèric, l'astronomia, etc...» és una de les vies possibles per accedir a la comprensió de la nostra cultura ancestral. Ensenyar al nin o a l'adult la nostra producció lingüística autòctona referida al nostre medi natural; donar a conèixer el significat i el significat de la nostra geografia, de la nostra fauna o de la nostra flora, suposarà obrir les portes a la comprensió i al fruit de bona part de la nostra cultura popular. Així, per exemple, les possibilitats didàctiques-lingüístiques dels itineraris de la natura poden oferir-nos moltes de claus de la saviesa popular recollida en els nostres cançoners, rondalles, refranys... No oblidem la tradicional utilització lingüística de la nostra fauna i flora en el procés enculturador del nostre poble. Noms d'animals o fruites, per exemple, han servit de codi perquè els més vells transmetin llurs coneixements tabú als més joves. La història de l'educació sexual del nostre poble n'és un perfecte testimoni (10).

IV. CONCLUSIONS

Considerant l'experiència italiana en què el Model Territorial de Programació Educativa fou l'aparició energètica dels

pedagogs al sistema social que visqué l'evolució autonòmica i regional dels anys setanta, la Pedagogia mallorquina s'ha de posar, ja, a planificar la descentralització administrativa del sistema escolar sobre la base de la descentralització cultural (11).

Material didàctic com l'itinerari del Parc de Bellver és un excel·lent exemple de la labor que els tecnòlegs de l'Educació poden fer en pro d'una nova escola edificada sobre la nostra realitat mallorquina.

Des del punt de vista de la Didàctica de la Llengua, l'explotació escolar dels itineraris de la natura suposa un instrument valuosíssim al servei de la normalització lingüística. Però, com advertieix Janer Manila: «No és tracta d'estudiar els aucells de les Illes només amb la finalitat de conèixer les espècies d'aucells que passen per aquí. Es tracta d'estudiar aquests aucells, perquè la seva coneixença ens donarà la possibilitat d'aprofundir en el coneixement d'allò que ens enrevolta, i plantejar-nos preguntes, i cercar respostes que ens duguin a relacionar allò que són els homes de les diverses comunitats humanes que viuen sota la capa del sol» (12).

SEBASTIÀ BAGUR FROILAN Ciutat, maig 1981.

(1) Miquel Catany Escandell, «L'Ecologisme i l'Escola», **Lluc**, n.º 689.

(2) Vegi's el pròleg d'Antoni J. Colom a «La nostra història (dels inicis fins a Jaume I)» de J. Alzina i J. Sureda, Institut de Ciències de l'Educació, Ciutat de Mallorca, 1980.

(3) Toni Artigues, «Llenguatge, escola, entorn», **Lluc**, n.º 686.

(4) Gabriel Janer Manila, «Per a un espai escolar al servei del poble» **Lluc**, n.º 686.

(5) Gabriel Janer Manila, «Cultura popular i dinàmica educativa» **Lluc**, n.º 691.

(6) Sebastià Serrano, «Signes, llengua i cultura», pàg. 37, Edicions 62, Barcelona, 1980.

(7) Joan Miralles, «La investigació de les Fonts Orals», Gràfiques Miramar, Mallorca, 1980.

(8) Vegi's Sebastià Serrano, op. cit.

(9) Joan Veny, «Dialectologia i cultura popular», **Lluc**, n.º 691.

(10) Vegi's «Sexe i cultura a Mallorca: el cançoner», G. Janer Manila. Editorial Moll, Mallorca, 1979.

(11) Vegi's Antoni J. Colom, op. cit.

(12) Gabriel Janer Manila, op. cit. **Lluc**, n.º 691.

XARXA CULTURAL S. A.

Una colla de serveis culturals a ca vostra

Adheriu-vos-hi: c/. Ample, 35. Barcelona - 2

Aproximació a la història de les revistes escolars a les Balears

per J.M. Forcada

INTRODUCCIÓ

Són revistes escolars les que es fan a les escoles i són fetes per escolars. Aquesta afirmació estableix ja els límits de l'estudi present: hem tractat de forma marginal (o les he deixades fora) aquelles revistes en què la labor dels alumnes no és fonamental. No tractam de revistes fetes «per a» escolars, sinó de revistes fetes «per» escolars. Tampoc no tractam de les publicacions procedents d'Instituts de BUP, escoles de Formació Professional o d'altres centres educatius. La nostra investigació arribà fins a la fi del 1979; sols afegim qualque dada referent al 1980.

Les dificultats han estat grosses per mor de la fugacitat i poca difusió d'aquest tipus de material.

Les fonts utilitzades han estat fonamentalment quatre col·leccions: 1) Col·lecció del Sr. Lluís Alemany i Vich, apotecari i bibliòfil. És probablement la col·lecció més completa. No hauria pogut realitzar aquest treball sense la seva ajuda. 2) Col·lecció de la Biblioteca March. Està perfectament classificada i fitxada a disposició del públic. 3) Col·lecció del Departament de Pedagogia de la Facultat de Filosofia i Lletres de Palma de Mallorca. És una petita col·lecció que tanmateix té alguns exemplars que no es troben en altres col·leccions. 4) Col·lecció de l'autor d'aquest treball. També és petita però amb exemplars que actualment poden ser únics. Es poden trobar també revistes escolars a la Biblioteca pública de Palma, a la de la Societat Arqueològica Lul·liana i a la de l'Ajuntament i a la del Consell.

La bibliografia existent sobre el tema és prou escassa. Jaume Oliver, en el seu llibre «Escola i Societat a les Illes» (Col. «Els treballs i els dies», n.º 15, Ed. Moll, Palma de Mallorca 1978), publicà una revista ben interessant amb el Sr.

Miquel Deià Palerm, autor de la revista «Consell». A la segona part de la bibliografia d'aquest llibre apareix un catàleg de revistes escolars que avui resulta incomplet. LLUC publicà al n.º 673 (setembre 1977) un article titulat «Les revistes escolars», que abraça del 1970 al 1977.

ANTECEDENTS

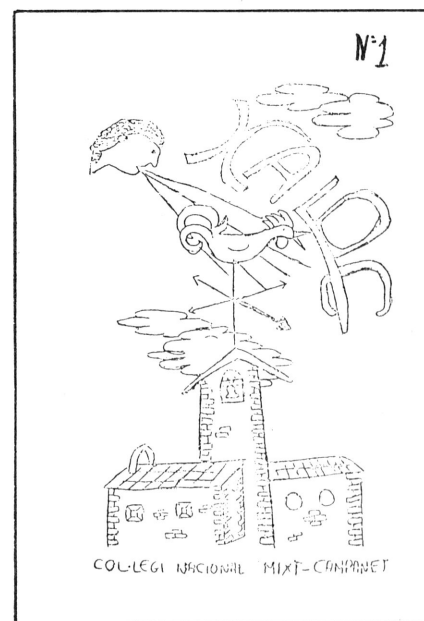
En la nostra recerca de revistes escolars hem trobat antecedents des del s. XIX. No són, per suposat, revistes escolars tal com les hem definides abans i tal com les que avui existeixen. En tots els camps d'estudi, els principis de qualsevol activitat sempre apareixen mal definits; disciplines que posteriorment s'independitzen i presenten una complexitat cada cop major, apareixen al començament entroncades amb altres àrees més àmplies del coneixement o de l'activitat.

Talment ocorre amb les revistes escolars. Les primeres que assenyalarem no són tals pròpiament, però són antecedents i fan possible, posteriorment, l'aparició d'aquelles.

Els antecedents més importants que hem trobat són:

—El 1882 el «Colegio palmesano» de Ciutat edità un bolletí dirigit als pares, on apareixen ja alguns treballs escolars. El 1912, un destacat pedagog de l'Escola Nacional de Lluçmajor edità «El Educacionista», revista de pedagogia en què, almenys al principi, participaren els escolars amb alguns treballs. El 1920 l'escola de Sineu edità «Infantivol», que es vantava de ser la primera revista infantil publicada a les Balears; no gensmenys la participació dels alumnes es limitava a la publicació d'alguns treballs.

En els tres primers anys de la dècada dels 30 augmenta el nombre de publicacions d'aquest tipus. Surten a llum «El

Colegial» del Col·legi B. Ramon Llull d'Inca, el 1930; «Vida rural» de l'Escola de la Murtera de Manacor i «Aurora» de l'escola d'Establiments el 1933. A totes augmenta la participació dels alumnes però la labor de confecció continua en mans d'imprentes comercials i l'edició en mans dels professors.

LA PRIMERA OBRA MESTRA

De cop, amb tan escassos i pobres antecedents, l'any 1934, es produeixen les primeres obres mestres.

Seria interessant investigar amb major profunditat les circumstàncies que feren possible l'aparició d'aquestes primeres revistes escolars a la dècada dels

anys 30. La millora de les condicions en el funcionament de les escoles nacionals, la posta en pràctica de les tècniques Freinet —conegudes anys enrera en cercles pedagògics avançats d'Espanya— degueren ser circumstàncies influents en aquesta aparició. De totes formes és clar que la publicació d'una revista escolar sempre és deguda a la curolla i a la dedicació individual d'alguns professors. És aquesta una característica que avui en dia també es dona en la majoria dels casos. La inconstància en la publicació, la desaparició de revistes quan un mestre és traslladat de col·legi, n'és una prova.

El 1934 s'editen «Fides» del Col·legi Sant Bonaventura de Lluçmajor, i «Alborada» del Col·legi Ramon Llull de Montuïri. Però sobretot cal destacar la revista «Consell», pel gener de 1934. Aquesta revista, dirigida pel Sr. Miquel Deià i Palerm, marca una fita en la història de les revistes escolars per diverses raons. En primer lloc perquè és la primera revista escolar confeccionada plenament pels escolars; en segon lloc, perquè arribà a publicar 34 números amb periodicitat mensual, constància d'un valor enorme; i en tercer lloc per la perfecció tècnica i la riquesa de contingut que sempre presenta. Resumint: «Consell» és la primera revista escolar que compleix les condicions exigides per la nostra definició.

En anys següents, i per ventura estimulades per «Consell», apareixen —totes en col·legis nacionals— «Levante», «Despertar», «Estels» i «Renacer». Aquesta última, editada per l'escola nacional de Casablanca és l'única revista escolar que s'edita a Mallorca durant la guerra (1937). Durant els 3 anys de la guerra civil espanyola, cap altra revista escolar manté la seva activitat.

UN LLARG BUIT

Acabada la guerra, algunes revistes intenten reemprendre llur activitat. «Consell» publica alguns números, però la situació política i econòmica de la postguerra no afavoreix gens tal activitat. L'educació cau en mans de professionals poc preparats, és abandonada econòmicament i és manipulada políticament fins a l'extrem. No hi ha ni llibertat ni mitjans necessaris per a dur a terme una activitat tan especial com són les revistes escolars.

Malgrat tot, apareixen noves revistes com «Letras» del Col·legi de Son Espanyol (1942) que inicià una segona etapa el 1957. «Eco», «La cuartilla» i «Onda», totes del Col·legi de Montisíon de Palma, que té ja una llarga tradició en publicacions escolars. I «Camino» del Col·legi de la Sagrada Família. Totes foren de curta durada i eren de col·legis privats, els únics que aleshores podien mantenir tal activitat.

En la dècada dels 50 continuen les mateixes condicions, que de fet no canviaran fins al 1970. L'escola pública resta abandonada, l'activitat de les re-

vistes escolars —que com hem vist tingueren una florida esperançadora entre 1930 i 1936, precisament a les escoles públiques— és impossible de mantenir.

A col·legis privats n'apareixen algunes que, endemés de ser poques, sovint no són confeccionades pels alumnes. Així foren «Mi colegio» (1951), «Triunfad» (1952), «Presentación» (1954), «El Monaguillo» (1957), «Arbre» (1960) i «Son Espanyol» (1960). De totes, sols la darrera pertany a una escola estatal.

Del 1960 al 1970 perdura la mateixa situació; només cinc revistes noves inicien llur activitat en tota la dècada, mentre que, de les fundades abans, tots havien deixat de publicar-se, llevat de «Arbre» del Col·legi Ramon Llull de Manacor, que arribà fins al 1962.

El 1964 apareix «Aire» a Pollença i el 1965, «Colegio San Felipe Neri» a Ciutat. No trobam res més fins al 1970, en què n'aparegueren tres. Una d'elles a l'Escola Nacional d'Inca: «Puig Major». Les altres pertanyen al Col·legi Sant Bonaventura de Lluçmajor que edità «Agora» i al Col·legi La Salle de Manacor.

Ara ja parlem, en la majoria dels casos, de revistes plenament escolars, en què la participació dels alumnes sols és dirigida i coordinada pels professors.

Els anys següents, els primers de la dècada dels 70, són els anys en què entra en vigor la Llei General d'Educació. Tot aquell procés de reforma i d'atenció a l'escola pública, que s'havia estat esperant durant tants anys, suposa una gran empena per als professionals de l'educació i un estímul per a la iniciació de tot tipus d'activitats escolars públiques. El 1973 esclata la primera vaga de professors d'EGB, després de quasi 40 anys de silenci. L'entrada en el cos de gran nombre de professors joves... tot això són antecedents que cal tenir en compte a l'hora d'analitzar la gran florida que es produirà uns anys més tard.

Però encara som al 1971. En aquest any apareixen «El Pito» a l'escola unitària de Vilafranca de Bonany i «El Bolígrafo», del Col·legi CIDE de Palma. L'any següent aparegué «El Molí» del Col·legi «Infante Felipe» del Molinar i el 1973 sorgeix «La Bona Vista» de l'escola nacional de Deià. Les dues darreres que acabam de ressenyar, sobretot la segona, són dues altres obres mestres del gènere. La difusió d'aquestes revistes serà el darrer estímul que provocarà la primera gran onada de revistes escolars que es produeix el 1974. El 1973 comença el fenomen de l'escola unitària de Deià. Coordinades sempre pel professor Sr. Albertí, l'escola de Deià publicarà tota una sèrie d'obres mestres confeccionades sempre pels alumnes; quan en el curs 1976-77, l'escola queda reduïda a alumnes de la 1.ª etapa d'EGB, l'activitat no s'interromp sinó que s'intensifica clarament i es perfecciona amb l'aparició de «La Barrera rompuda» i de diverses col·leccions de treballs escolars. Fins avui, l'activitat editorial d'aquesta escola es manté sense interrupcions.

L'ONADA PRIMERA

Ja érem al 1974. En aquest any es produeix la primera gran onada de publicacions escolars, que ja no s'interromprà —encara que sofresqui alts-i-baixos— fins als nostres dies. Apareixen «Espira» de Santa Maria del Camí, «Aula» de Santanyi, «Escola» de Son Ferriol, «Juventud» a Palma, i «Galatzó» de les escoles nacionals de Puigpunyent i Galilea conjuntament. El 1975 l'activitat es manté encara que no millori massa si feim excepció de revistes que aparegueren abans i van millorant en aquests anys, com l'esmentada «La Bona Vista». L'any 1975 apareixen set revistes escolars més, de les quals destacarem «Escola Nostra» de l'escola nacional de Santa Maria del Camí, que encara continua publicant-se avui i que ha superat el n.º 14. I «Endavant» del Col·legi Montisíon de Pollença, que també es publica encara avui. Apareixen també en aquest any algunes revistes de nivell com «Neptuno» i «Los comandos de doña Rogelia», ambdues del Col·legi de Montisíon de Ciutat.

L'any 1976 augmenta el nombre de revistes escolars que apareixen per primera vegada. En total són 15 les que surten a llum aqueix any. Sobretot en el darrer trimestre (primer del curs 76-77, l'activitat no para. Apareixen el 1976, entre altres, «Joan Mas», del col·legi nacional que duu aquest nom a Pollença; «Aula» del col·legi nacional de Lluçmajor. «La Barrera rompuda» a Deià, que ja hem citat. «Entre tots... Per tots» del Col·legi nacional de Sant Bartomeu d'Alaró i «S'Arenal» del col·legi nacional d'aquest lloc. Totes són revistes plenament escolars; la manipulació dels professors és mínima i quasi tot el treball recau sobre els alumnes. Algunes d'elles, com «Entre tots... Per tots» arribaren a realitzar-se gairebé sense cap tipus de control per part dels mestres durant qualche temps. En aquest any aparegueren també «Mistral» del Col·legi «Gabriel Alzamora» de Palma, «Muro desde la escuela» i «Diario del alumno». També surten algunes revistes de nivell i bolletins d'Associacions de pares.

L'ONADA SEGONA

L'any 1977 s'esdevé una cosa que ja semblava difícil. En el darrer trimestre de l'any (primer del curs 77-78) ve una onada nova de publicacions escolars. Nou publicacions escolars estamparen el seu primer número en aquest trimestre: dos per l'octubre («Escola» del CN de Maria de la Salut i «King's Magazine» en el King College de Gènova). Cinc surten pel mes de novembre que assoleix el rècord d'aparició de revistes escolars en un mateix mes. Són «Diálogos» i «Visión» a Palma, «Escola» de Col·legi de Sant Alfons de Felanitx, «Xaloc» del Col·legi nacional de Campanet i un bolletí de l'associació de pares del col·legi nacional «Antonio Juan» de Maó. Pel desembre n'apareixen altres dues: «Kormioussa» del col·legi nacio-

nal de Sant Joan i «Puput xerrador» del col·legi nacional de Montuiri.

Algunes d'aquestes revistes —per cert que n'hi havia de molt bones— sols publicaren un o dos números, però altres es mantenen en bona salut el 1980. Així «Diálogos» del Col·legi nacional del Coll d'en Rebassa, que pel maig del 80 ha publicat el nº 11. I «Puput xerrador», que és una de les revistes escolars de millor qualitat. Notau endemés —perquè és un fet significatiu— que gairebé totes les revistes ara ressenyades pertanyen a col·legis nacionals.

En la resta de l'any 77 es publiquen altres 11 revistes repartides entre els dos primers trimestres de l'any. Cal destacar-hi «Bocchoris» del col·legi nacional «Miquel Capllonch» de Pollença «Tots junts» del C.N. d'Esporles, «Teix» de Sóller i les primeres col·leccions de treballs escolars de Deià, entre altres. Algunes continuen publicant-se, encara que la majoria han entrat al darrer any en una època d'endormissament del qual per ventura mai es desvetllaran. El

balanç global de l'any 77 no pot ser més positiu: 20 revistes noves escolars estan en funcionament.

ELS DARRERS DOS ANYS

El 1978 continuen publicant-se la majoria de revistes que aparegueren l'any anterior, però l'aparició de publicacions noves sofreix una davallada notable, deguda potser al gran esforç realitzat el 1977. En el 78 sols detectam l'aparició de «Pantaleu» del col·legi nacional d'Andratx, que sols estampà un número. «La Cantera» del Col·legi nacional «Victor Hellin» de Gènova, que encara ara es publica. I «S'Avenc» del col·legi parroquial de Santa Maria del Camí.

El 1979 l'activitat torna a ressorgir. Apareixen a Palma «El Estornudo», «Sa Branqueta», «La Cometa» i «Topo Coco». A Bunyola, «Millorem»; a Calvià «El Buf» que desaparegué amb el número 2. «S'Escola» a Capdellà. També apareixen algunes revistes de qualche nivell d'E.G.B.

I arribam al 1980. Al moment de tancar aquest treball, no ens han arribat algunes revistes noves que sabem que s'han publicat, com «Creu vermella» de Son Ferriol i altres que continuen llur activitat i que ja han estat ressenyades. Però creim que podem afirmar que aquest no és un any, almenys en els seus primers mesos, de gran activitat. Més tost sembla que moltes revistes escolars han entrat en una fase de recessió: llur aparició és més espaciada, no tan constant i algunes han desaparegut. ¿Causes? L'augment dels costos econòmics és una de les més importants, que s'uneix amb la inconstància dels professionals i amb altres causes diverses.

De totes formes, ens manca perspectiva per poder judicar l'activitat que s'està realitzant durant els mesos en què aquest treball és redactat. Esperam que siguin moltes les innovacions que es produeixin i que sigui gran la constància en les publicacions que ja tenen una curta, però fecunda, tradició.

CATÀLEG

De cada revista anotam les següents dades: Títol, Col·legi que l'edita, localitat on es troba el col·legi (quan en el nom d'aquest no hi figura la localitat), dates en què s'inicia i acaba la publicació (això darrer en el cas que tinguem notícies que s'ha deixat de publicar); col·leccions on es pot trobat, identificacions per les sigles següents

LAV: Lluís Alemany i Vich.

BM: Biblioteca March.

FF: Facultat de Filosofia i Lletres, Departament de Pedagogia.

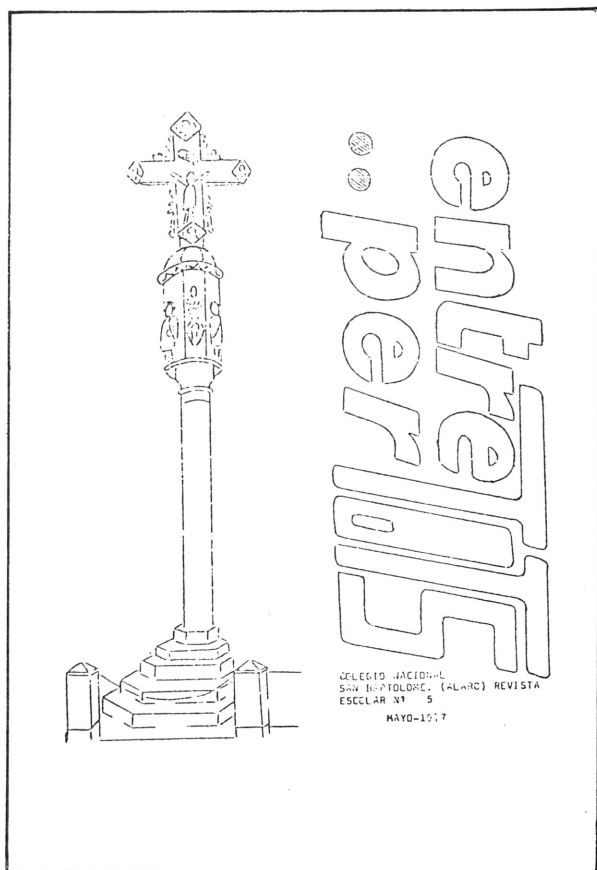
MF: Col·lecció de l'autor d'aquest treball.

Abans d'aquestes sigles col·locam entre parèntesis el nombre d'exemplars editats.

Feim referència aquí d'una sèrie de revistes nascudes a l'empar d'institucions escolars, però que no consideram escolars perquè no són «fetes pels alumnes». Altres són dubtoses en aquest punt perquè no n'hem vist cap exemplar.

AGORA.—C. San Buenaventura. Lluçmajor. Nov. 1970-Jun. 1972. (9). LAV.
 AIRE.—E. N. Ntra. Sra. Loreto. Pollença. Nov. 1964-Abril 1965. (3). LAV.
 ALBORADA.—C. Ramon Llull. Montuiri. Nov. 1934-Jun. 1936. (14). BM.
 AQUI ESTAMOS.—C. San Alfonso. Palma. En 1980-? (1). LAV. BM.
 ARBRE.—C. Ramon Llull. Manacor. Nov. 1960-Feb. 1962. (12). BM.
 S'ARENAL.—C. N. S'Arenal de Lluçmajor. 1976-1978. (6). LAV.
 AULA.—C. Bisbe Verger. Santanyi. Oct. 1974-Maig 1976. (18). LAV.
 AULA.—C. N. Lluçmajor. 1976?-1979. (8 ?). LAV. BM. FF. MF.
 AURORA.—Esc. Establiments. 1933-34 ? (Referències escrites).
 S'AVENC.—C. Parroquial. Sta. Maria del Camí. Deç.-78-Abr. (79). (2). LAV. BM.
 SA BARRERA ROMPUDA.—E. G. M. Deià. 1977. — (6 ?) BM.
 BOCCHORIS.—C. N. Miquel Capllonch. Pollença. Juny 1977-Oct. 72 (8) LAV. BM. FF.
 LA BONA VISTA. E. G. M. Deià. 1973-1976. (9). BM.
 BOOMERANG.—C. Lluís Vives. Palma. Abr. 1977-1978. (5 ?) LAV.
 SA BRANQUETA.—C. Lluís Vives. Palma. Abr. 1977-1978. (5 ?) LAV.
 SA BRANQUETA.—Esc. Mata de Jonc. Palma. Deç. 1979. (1). LAV. BM.
 EL BUF.—C. N. Calvià. Feb. 1979-Maig 1979. (2). LAV. BM. MF.
 BUNYOLA.—BM. (Referències).

CALOS.—C. Salesiano. Ciutadella (Menorca). -?-En. 1977 (3). FF.
 LA CANTERA.—C. N. Victor Hellin Sol. Gènova. Deç. 1978 -. (5 ?) LAV. MF.
 LA COMETA.—C. N. Miquel Porcel. Palma. Deç. 1979-Feb. 1980 (2) LAV.
 CONSELL.—Esc. N. Consell. Gen.1934-1940. (34). BM.
 DESPERTAR.—Esc. Can Pastilla. 1935 BM. (Referències escrites).
 DIALOGOS.—C. N. Coll d'en Rebassa. Palma. Nov. 1977- (11). LAV. BM. MF.
 DIARIO DEL ALUMNO.—C. Montesión. Pollença. Dic. 1975-Nov. 1977. LAV. BM. FF.
 ECO.—C. Montesión. Palma. 1945. LAV.
 ENDAVANT.—C. Montesión, Pollença. Des. 1975-Nov. 1977. (7). LAV. BM. FF.
 ENTRE TOTS, PER TOTS.—C. N. San Bartolomé. Alaró. Nov. 1976-Jun. 1978. (8) LAV. BM. MF.
 ESCOLA.—C. San Antonio Abad. Son Ferriol. Dic. 1974-Jun. 1976 (6) BM.
 ESCOLA.—C. Sant Alfons. Felanitx. Nov. 1977- ? (3) BM. FF.
 ESCOLA.—C. N. de Maria de la Salut. Oct. 1977-Jun. 1978. (5). LAV.
 S'ESCOLA.—E. G. M. Capdellà. Deç. 1979- —(1 ?) LAV. BM.
 ESTELS.—Aneja Magisterio. Palma 1936. Bibl. Pública. Palma.
 ESCOLA NOSTRA.—E. G. M. Sta. Maria del Camí. 1975-1979. (14). LAV. BM. FF. MF.
 ESPIRA.—C. Parroquial Sta. Maria del Camí. 1974- ? (28). LAV. FF.
 EL ESTORNUDO.—C. N. Gabriel Alzamora. Palma. En 1979-Feb.-79. (2) LAV. BM.
 FIDES.—C. San Buenaventura. Lluçmajor. Mayo. 1934-Jul. 1935. (3). LAV.
 GALATZO.—Esc. Puigpunyent i Galilea. 1974?-Abr. 1979. (25). BM.

- EL GOLAZO.—C. N. Coll den Rebassa. Palma. 1975? (1). MF.
- JOAN MAS.—C. Joan Mas. Pollença. En. 76-Des. 1979. (6). BM. FF. MF.
- JUVENTUD.—C. Sta. Magdalena Sofia. Palma. Des. 1974-Nov. 1978. (9). LAV.
- KING'S MAGAZINE. C. King's College. Gènova. 1977. (3). LAV.
- KROMIOUSSA.—C. N. Sant Joan. Sant Joan. Des. 1977-Març 78 (3). BM.
- LETRAS.—C. Son Espanyolet. Palma. 1942-1943 i 1957 (5). BM.
- LEVANTE.—E.G.M. Levante. Palma. En. 1934-Mar. 1936 (16). BM. Referències.
- EL MEJOR.—Sense indicació d'origen. En. 1980. (1). BM.
- MISTRAL.—C. N. Gabriel Alzamora. Palma. 1976. (2). BM.
- EL MOLÍ.—C. N. Infante D. Felipe. El Molinar. Palma. 1972?-1973. (2). MF.
- MILLOREM.—C. N. Bunyola. 1979. (1). MF.
- EL MONAGUILLO.—E. Parroquial. Pollença. 1957-1963 (10). Referències.
- MURO DESDE LA ESCUELA.—C. N. de Muro. Nov. 1976. (1). FF.
- NUESTRO MUNDO.—C. N. Ciudad de Málaga. Palma. ? (1?). LAV.
- NUESTRO MUNDO.—Esc. Valldemossa. Abr. 1977-Dic. 1978. (9). LAV.
- ONDA.—C. Montesión. Palma. 1074. (3). LAV.
- PANTALEU.—C. N. d'Andratx. 1978. (1). BM.
- ES PITO.—Esc. de Vilafranca de Bonany. Nov. 1971-Maig 1972. (6). LAV.
- PUIG MAJOR.—E. G. M. Inca. Oct. 1970. (1). BM.
- PUPUT XERRADOR.—C. N. de Montuiri. Des. 1977-Juny 1979. (6). LAV. BM. FF.
- SC.—C. Sagrado Corazón. Palma. Abr. 1977. (1). LAV.
- SEPARA TUS DIENTES Y RIE.—C. N. Joan Capó. 1977-1978. (5). BM.

- ES SIULET.—Esc. del Convent. Sóller. 1977. (1). BM.
- SON ESPANYOLET.—Esc. Son Espanyolet. Palma. 1960. (2). BM.
- SON MOIX.—C. Montesión. Palma. Nov. 1975-Abr. 1976. (2). LAV.
- SUPERESCOLAR.—C.N. de Sant Jordi Juny. 1979. (1). LAV.
- RENACER.—Esc. Nac. Casablanca. Palma. 1937. (3?). LAV.
- TEIX.—C. Manjón. Palma ? - 1978. (15?). BM.
- TEIX.—? Sóller. En. 1977. (1). BM.
- TOPO COCO.—E. G. M. Secar de la Real. Abr. 1979- —. (3). LAV.
- TOTS JUNTS.—C. N. d'Esporles. Març 1977. (1). BM.
- VIDA RURAL.—Esc. de la Murtera. Manacor. 1933. LAV. Referències.
- XALDC.—C. N. de Campanet. Nov. 1977-1978. (3). LAV. BM.FF.MF.

ALTRES REVISTES

- ACTIVIDADES.—Aneja Magisterio. Palma. ? Referències. LAV.
- AULAS.—C. Luis Vives. Palma. ? LAV.
- Boletín COLEGIO PALMESANO.—Palma. 1882-1884. LAV.
- BOLETIN INFORM. Ntra. Sra. Consolación. Ciutadella. 1976-1977. (4). BM.
- EL BOLIGRAFO.—Col. Cide. 1971. Referències.
- CAMINO.—C. Sagrada Familia. Palma. 1944-1945. (6). LAV.
- COLE.—Col. La Salle. Manacor? LAV.
- EL COLEGIAL.—C. Ramon Llull. Inca. 1930 ?. BM.
- COLEGIO SAN FELIPE NERI. Palma. 1965-1967. (9). LAV.
- MI COLEGIO.—C. Sdo. Corazón de Son Espanyolet. Palma. 1961. Referències.
- COL-LEG! LA PORCIUNCULA.—Palma. 1976. LAV.
- COLECCION PARACIDAS y otras.—Treballs d'escola. Deià. 1977-?
- LA CUARTILLA.—C. Montesión. Palma. 1944. BM.
- ECOS DE MI COLEGIO.—C. Sdo. Corazón. Palma. 1942-1956. (46).
- EDUCACIONISTA.—EN. Lluçmajor. 1912-1913. (18).
- ESTO VIR.—Institución Nazaret. Palma. ? 1939 y 1945. LAV.
- INFANTIVOL.—Esc. de Sineu. 1920-21. (15). LAV.
- MUNDO ESCOLAR.—C. N. Miguel Porcel. ? Referències. LAV.
- PICAROL.—C. San Cayetano. Palma. 1977-1978. (10). LAV.
- PRESENTACION.—C. Sta. Teresa. Palma. 1954. (1).
- LA SALLE.—C. La Salle de Manacor. 1970. (8). LAV.
- LA SALLE.—C. La Salle de Palma. 1933. (4). LAV.
- TRIUNFAD.—C. Stma. Trinidad. Palma. 1952. LAV.
- VINCULO.—C. La Salle. Palma. 1940. LAV.
- VISION.—«The Balears Int. School» Palma. 1977. LAV.

REVISTES DE NIVELL

No representen un col·legi sinó un sol nivell d'EGB.

- ALARO.—C. San Bartolomé. 1978. 3.º Nivell. LAV. MF.
- BON CAPARROT.—C. Sagrats Cors. Sóller. 3.º Nivell. 1976. LAV.
- CIENCIA.—C. Montesión. Palma. 7.º Nivell. 1979. LAV.
- LOS COMADREOS DE DÑA. ROGELIA.—C. Montesión. Palma. 4.º Nivell. 1975. LAV.
- NEPTUNO.—C. Montesión. Palma. 6.º Nivell. LAV.
- NUESTRO PERIODICO.—C. Son Ximelis. Palma. 3.º Nivell. FF.
- NUESTRA GENTE.—C. N. Gabriel Alzamora. Palma. 1979. 7.º Nivell. LAV. BM.

BOLLETINS D'ASSOCIACIONS DE PARES

- APA.—C. N. Antonio Juan de Maó. 1977. BM.
- APAM.—C. N. Coll d'en Rebassa. Palma. 1976-77. LAV. BM. MF.
- ES TRENC.—C. N. de Sant. Jordi. 1977. LAV. FF.

«Les aventures d'En Pere Pistoles»: una experiència de teatre a l'escola

per Francesc Aguiló

Per tercer any consecutiu el Grup de Teatre **Cucorba** presentava un espectacle dins la programació de teatre de «La Caixa a les escoles». Una vegada més ens donaren la possibilitat d'acostar a tota una tractalada de nins el prodigi del joc teatral, d'entaular amb milers de menuts espectadors el diàleg encisador que ens manté a la gent de la fàranda aferrats als escenaris com una pegellida captivant.

Seixanta-sis hores d'alegria compartida, seixanta-sis dies d'exercir de funàmbuls de la llengua, d'esfilegassar jocs i poesia, gestos i colors.

I durant aquests dies de treballs i de festa, hem volgut desxifrar els comportaments i les preferències dels nins i nines espectadors, escodrinjar els seus pensaments, les seves sensacions.

Cert és que el que hem fet no és més que un petit treball d'investigació, més aviat casolà, una recerca de les pautes de comportament grupal que ens pogués orientar a l'hora de crear nous muntatges. Un treball ple de mancances que pot ésser, evidentment, ampliat i millorat.

Però mentres qualcú es decideix a ampliar aquesta feina —és bastant probable que ho facem nosaltres mateixos dins el curs 1981-82— volem posar a l'abast d'educadors, gent de teatre i de qualsevol persona interessada els resultats que hem obtingut.

L'espectacle que presentarem enguany fou «Les aventures d'En Pere Pistoles» de Gabriel Janer Manila. I aquesta era la presentació que fèiem del mateix a la fitxa que repartia «La Caixa» per totes les escoles:

«Les aventures d'En Pere Pistoles» és un espectacle on la imaginació, la festa i el color aclaparen tot l'escenari. Màgia i poesia es barregen amarant, amb pinzellades vigoroses i ensens delicades, el llenguatge, la trama, les cançons, els personatges...

Personatges exòtics que ens parlen de sentiments quotidians, universals. Fantasia transparent entesa sempre com a via de coneixement de la realitat.

L'espectacle és una baralla dialèctica, una pugna entre personatges paral·lels, gens maniqueistes però dibuixats amb la suficient claretat com per allunyar de la mentalitat del nin qualsevol tipus de dubte.

La violència (Pere Pistoles) enfrontada amb la força de l'enginy (Fada Beneta); l'alegria, les cançons i el sarau (Hongarès de les serps); el coratge, la força de voluntat, la solidaritat (el Geni).

I per damunt tot, el teatre com a activitat lúdica: "el joc de la farsa i de l'escarni".

L'obra fou publicada per l'Editorial Moll (Mallorca 1981) amb il·lustracions de Joan Guerra i a la introducció que fa el mateix autor diu:

«La meua proposició va dirigida, per tant, a un teatre que no es desvincula de la vida dels homes, que vol arribar-hi precisament pels camins de la imaginació i de la crítica. En definitiva, la possibilitat de redescobrir el món traspasant la imaginació i l'encanteri.

Els elements que he utilitzats procedeixen bàsicament de dos blocs ben estimats pels nins. Per una banda els personatges han estat extrets dels westerns, de les velles pel·lícules del ponent americà: pistolers i sheriffs, indis i cavalls. L'altre gran bloc: el món dels contes fantàstics, parany de fades, d'embruixaments i d'aventures. Entre un i altre la màgia del llenguatge. Un llenguatge viu amb el qual els espectadors i els actors juguen conjuntament fins a embriagar-se de paraules, de les velles paraules del poble».

Crec que era necessària aquesta petita introducció a l'espectacle, sobretot per als lectors que no l'hagin presenciada ni hagin llegit el llibre, per a millor comprendre i valorar els resultats de l'assaig.

Les dades recollides provenen de tres fonts diferents:

a) Una enquesta realitzada entre els nins i nines assistents a les representacions.

b) Les notes expressant les meves impressions al final de cada representació.

c) Les opinions que de l'espectacle donaven els mestres que acompanyaven els nins i alguns espectadors ocasionals, també en haver acabat l'escenificació i que estan recollides en un quadern.

«Les aventures d'En Pere Pistoles» ha arribat enguany i només dins el programa de «La Caixa a les escoles» a 20.077 nins de 115 centres docents de Mallorca i n'hem realitzat 66 representacions. Amb tot i això el treball que ens ocupa només fa referència a 46 d'aquestes representacions. Les efectuades a les següents poblacions:

QUADRE 1

Localitat	N.º Represent.	%
Ciutat de Mallorca	35	76,08
Manacor	4	8,69
Pollença	3	6,52
Santanyi	1	2,17
Son Servera	1	2,17
Sóller	2	4,34

Per a realitzar el qüestionari amb els nins m'he trobat amb una dificultat principal: les preguntes es formulaven tot just acabada la representació, amb presses evidents per part dels nins ja que havien d'agafar quasi immediatament l'autobús que els portaria de volta als col·legis respectius. Aleshores les preguntes i respostes havien d'ésser ràpides i concises i només ocasionalment acompanyades d'una explicació del sentit de la resposta. També pel mateix motiu el nombre de nins entrevistats fou necessàriament més reduït del que haguéssim desitjat. Concretament un promig de 7,3 per representació, escollits a l'atzar, normalment entre els més ressaguers. Aleshores les preguntes que vaig formular es reduïren a quatre:

- 1) Valoració global de l'espectacle.
- 2) Elegir el que més els havia agradat del mateix.
- 3) Assenyalar el que els havia agradat manco.
- 4) Escollir la millor cançó.

QUADRE 2

VALORACIÓ DE L'ESPECTACLE

Nota	N.º nins	%
0	—	—
1	—	—
2	—	—
3	—	—
4	1	0,29
5	2	0,59
6	3	0,89
7	7	2,07
8	25	7,41
9	43	12,75
9,5	4	1,18
10	252	74,77

TOTAL NINS: 337

NOTA MITJANA: 9,57

D'entrada ja es pot veure que la generositat dels infants al valorar l'espectacle farà que les diferències entre els diferents grups siguin mínimes. Així i tot el sentit de les respostes em sembla bastant clar i significatiu i quasi sempre coincident amb les meves notes i amb les apreciacions del Grup.

Per altra banda, les altes qualificacions atorgades pels nins denoten que «En Pere Pistoles» és un espectacle que ha entusiasmat, que ha divertit i que ha emocionat. Circumstància que també cal considerar a l'hora de fer la lectura dels resultats.

QUADRE 3

VALORACIO DE L'ESPECTACLE SEGONS EL SEXE

Sexe	N.º	%	Nota mitjana
Nins	135	40,05	9,30
Nines	202	59,94	9,75

Dues consideracions. La primera, manifesta, que les nines es delectaren més amb l'espectacle. La segona que són millor públic. Aquest darrer fet ja l'havíem constatat els dos primers anys i enguany encara se'ns ha fet més evident. Més endavant me n'ocuparé més detalladament.

QUADRE 4

VALORACIO DE L'ESPECTACLE PER EDATS

Edat	N.º	%	Nota mitjana
8	13	3,85	9,84
9	85	25,22	9,80
10	121	35,90	9,49
11	75	22,25	9,57
12	39	11,57	9,20
13	3	0,89	8,66
14	1	0,29	10

Arribats a aquest punt podríem entrar en una vella problemàtica, que no ho és tant. Existeix un teatre específicament infantil? Quins criteris es segueixen per a catalogar un espectacle d'adequat per a certes edats? Gabriel Janer Manilla, parafrasejant En Pavese diu: «El millor teatre per als nins és aquell que també és capaç d'emocionar i de commoure als adults». Certíssim. L'estètica de l'espectacle: vet aquí el que realment hauria d'interessar. Després el que sigui més o manco avinent per a determinats nivells (?) vendrà condicionat per la seva claredat expositiva; per si els nins són capaços d'assimilar el seu llenguatge parlat, gestual; per si els autors, els actors tenen la destresa, l'energia necessària per a fer-lo atractiu i apassionant. Un verdader repte: els nins només tenen ocasió de presenciar una, dues o —amb sort— tres representacions a l'any, i responsabilitat nostra és que no en surtin decebuts.

De qualsevol manera i deixant de banda les bones intencions, el teatre infantil, tant a nivell d'autors com a nivell d'interpretació segueix essent considerat un subgènere. A la majoria de crítiques —si algú es molesta en fer-ne— no es pot evitar trobar-hi un cert regust de benevolència paternalista, les retribucions econòmiques són molt més baixes, i t'has d'esforçar molt més per aconseguir que el teu treball tenguin un cert ressò.

QUADRE 5

VALORACIO DE L'ESPECTACLE PER CURSOS

Curs	N.º	%	Nota mitjana
3	19	5,63	9,68
4	121	35,90	9,74
5	127	37,68	9,42
6	68	20,17	9,38
7	2	0,59	9,50

Aquest quadre ve a ésser una variació de l'anterior i pareix confirmar que els més menuts s'ho han passat millor.

QUADRE 6

VALORACIO SEGONS LA LLENGUA

Llengua	N.º	%	Nota mitjana
Català	196	58,16	9,69
Castellà	141	41,83	9,39

Han estat inclosos dins el grup «Castellà» no els nins que tenien aquesta llengua com a materna, sinó tots els que, encara que entenguessin el català no el sabien parlar.

Em sembla altament satisfactori i gratificador el fet que els nins de parla castellana hagin avaluat tan bé l'espectacle. L'aspecte negatiu seria el gran percentatge de castellano-parlants que encara seria més elevat si ens limitàssim als nins de Ciutat.

Per a confeccionar el quadre que segueix vaig dividir els nins de parla castellana en tres grups, segons la dificultat de comprensió del català i, més concretament, segons els entrebancs que haguessin trobat per entendre la totalitat de l'obra. Aleshores, els de 8-10 serien els que no entengueren res o quasi res i els del grup 0-3 els que no tingueren cap problema. Entre ells el grup 4-7.

QUADRE 7

VALORACIO SEGONS LA DIFICULTAD DE COMPRESIO

Dificultat comprensió	N.º	%	Nota mitjana
0-3	81	57,44	9,66
4-7	49	34,75	9,07
8-10	11	7,80	8,72

Les puntuacions que han donat els grups amb més dificultat són, certament, elevadíssimes si es té en compte que ens expressàvem en una llengua —per a ells— estranya. Les raons caldria cercar-les en els infinits llenguatges teatrals. No només amb la paraula es pot vehicular un missatge, una emoció. El gest, la música, la carussa, el color, el joc, la cabriola, la màgia, la dansa, la paraula, la imatge. Tot junt: l'estètica de la qual parlàvem.

QUADRE 8

VALORACIO SEGONS ELS COL-LEGIS

Col·legis	N.º col·legis	%	N.º nins	%	Nota mitjana
De Ciutat	59	75,64	211	62,61	9,41
De Pobles	19	24,35	126	37,39	9,82
Privats*	28	47,45	108	51,18	9,56
Estatals*	31	52,55	103	48,82	9,26

(* Referit només als col·legis de Ciutat de Mallorca).

La diferència entre els Col·legis Privats i Estatals em sembla lògica, no tan sols per la diversitat de possibilitats i de recursos, sinó també per les desiguals extraccions so-

cial dels alumnes. En canvi no ha tingut cap transcendència el fet que la representació es fes al mateix Col·legi dels nins (cas d'alguns dels col·legis privats amb saló d'actes o teatres espaiosos) o que aquests es traslladassin a un local aliè.

QUADRE 9

VALORACIO SEGONS LA QUALITAT DE LA REPRESENTACIO

Representació	N.º representacions	%	Nins enquestats	Nota mitjana
Dolenta	2	4,30	11	9,72
Regular	8	17,39	51	9,59
Bona	27	58,69	204	9,51
Excel·lent	9	19,56	71	9,69

La qualificació de la representació la donava jo mateix, al acabar cada funció, atenint-me només a la interpretació, la música, els efectes, etc., o sigui, tot el que succeïa damunt i darrera de l'escenari, amb un cert nivell d'exigència i independentment de l'actitud del públic. Fa l'efecte, doncs, que no hi ha hagut excesiva correspondència entre la delectança dels actors i dels espectadors. Deixant de banda les 9 representacions qualificades d'excel·lents en les quals sí hi ha hagut reciprocitat, a la resta la relació ha estat inversament proporcional. De qualsevol manera ens movem dins uns marges tan petits que cal deduir que «Les aventures d'En Pere Pistoles» té uns fonaments, una estructura lo suficientment sòlida com per aguantar un defalliment momentani dels actors. I que, encara que hi hagi un cert desgavell tècnic, un trasbalsament de frases o que

es faci una interpretació purament mecànica sense la motivació necessària per a donar la força adequada a cada personatge, sempre que la interpretació es mogui dins uns marges de correcció, d'honestedat, el nin correspon i deixa anar la clovella pel bessó.

Més de dos diran que els nins estan mancats de capacitat crítica o que es deixen endur per efectismes fàcils. I tenen raó. Qui menja la pruna caga el pinyol. Però també obliden que els nins no tenen els prejudicis culturals dels majors i que, lluny de convencionalismes, reaccionen amb més espontaneïtat i no dissimulen gens el disgust, el plaer, la rialla o l'esvalot.

Així, doncs, si per una banda són altament receptius i fàcilment manipulables, per l'altra són impulsius i sincers. La resta ja depèn de l'honradesa dels actors.

QUADRE 10

VALORACIO SEGONS EL COMPORTAMENT DEL PUBLIC

Públic	N.º representacions	%	Nins enquestats	Nota mitjana
Dolent	2	4,30	11	9,22
Regular	6	13,04	31	9,32
Bo	28	60,86	206	9,52
Excel·lent	10	21,73	89	9,78

El mateix que amb el Quadre 9, la qualificació del comportament del públic és segons apreciació personal.

Aquí sí que la correlació és perfecte. Sempre que en tenc ocasió sostenc que en la tòpica i sempre fascinant comunicació que s'estableix entre l'actor i l'espectador, aquest és més capaç d'enardir, d'esperonar el primer que no al revés. Amb un públic atent, rialler, participatiu, emotiu difícilment el comediant respondrà amb una actuació freda. En canvi és perfectament factible que una representació brillant no tengui la resposta adequada per part dels espectadors. Els dos darrers quadres ho confirmen.

M'estic referint al teatre representat dins la programació de «La Caixa a les escoles», i tal volta es podria fer extensible, amb certs matisos, a les representacions estiuenques a les festes dels pobles de l'illa.

Es molt diferent trobar-nos amb un públic que acudeix al teatre per decisió lliure i personal sabent quin espectacle presenciaran i qui l'interpreta, que enfrontar-se amb 300 nins que acudeixen en grup —la classe—, amb més o manco ganes, convicció, i que, la majoria de vegades, desconeixen què i qui van a veure. Per això mateix és interessant recomanar als mestres la necessitat d'una preparació de la classe, prèvia a la representació de l'espectacle. Els nins han de saber què van a veure i s'ha d'intentar que ja arribin motivats al teatre. També cal insistir que el nin no ha de venir a prendre notes o a preparar un examen o una lliçó, sinó a jugar, a divertir-se. Que no es perdi mai la màgia del joc. Si és així, les activitats posteriors a la representació sorgiran d'una forma espontània.

QUADRE 11

COMPORTAMENT DEL PUBLIC SEGONS ELS COL·LEGIS

Col·legis	Públic dolent	Públic regular	Públic bo	Públic excel·lent
Privats*	—	1	5	2
Estatals*	1	1	7	1
Pobles	—	—	7	4

(* Referit només als Col·legis de Ciutat).

Les xifres indiquen el nombre de representacions a les quals els nins assistents fossin, en la seva totalitat, de col·legis privats o estatals de Ciutat o de col·legis de pobles.

Aquest quadre, juntament amb el quadre 8, pareix indicar (per a nosaltres confirmar) que els nins dels pobles, sense generalitzar i sense accentuar les diferències, són més receptius, més espontanis, més festius. En definitiva, més bon públic que els de Ciutat. Una raó de pes podria

ésser que als pobles hi ha un percentatge quasi insignificant de nins de parla castellana, mentre que a Ciutat estan anivellats.

Així i tot constitueix una autèntica alegria el comprovar que, dins el millorament general pel que fa al comportament del públic respecte a anys anteriors (un dels fruits evidents de la campanya de «La Caixa»), molts dels grups de nins tradicionalment difícils (gitanos, predelinquents, de certes barriades obreres, etc.) han tingut una conducta correctíssima i per a nosaltres inèdita.

QUADRE 12

ELECCIO DEL QUE HA AGRADAT MES DE L'ESPECTACLE

	Global		Nins		Nines	
	N.º	%	N.º	%	N.º	%
Tot l'espectacle	105	31,15	20	14,81	85	42,07
Indis	100	29,67	56	41,48	44	21,78
Pere Pistoles	36	10,68	24	17,77	12	5,94
Fada Beneta	25	7,41	6	4,44	19	9,40
Final	17	5,04	3	2,22	14	6,93
Gallines	16	4,74	5	3,70	16	4,74
Sheriff Peroles	5	1,48	5	3,70	—	—

QUADRE 13

EL QUE HA AGRADAT MANCO

	Global		Nins		Nines	
	N.º	%	N.º	%	N.º	%
Res que no hagi agradat	181	53,70	50	37,03	131	64,85
Fada Beneta	30	8,90	18	13,33	12	5,94
Gallines	25	7,41	14	10,37	11	5,44
Indis	25	7,41	14	10,37	11	5,44
Pere Pistoles	21	6,23	7	5,18	14	6,93
Final	14	4,15	10	7,40	4	1,98
Sheriff Peroles	7	2,07	2	1,48	5	2,47

Els «vots» que falten per totalitzar els 337 quedaren repartits entre la resta de personatges i no els he relacionats perquè aconseguiren percentatges molt baixos i no tenen més interès.

El primer que cal advertir és que els personatges o escenes elegits, tant en sentit negatiu com positiu, són els mateixos. Aquests personatges serien, doncs, els que més han impressionat, els que més han penetrat dins els cors i els cervells dels infants. I per diverses raons. En Pere Pistoles o els Indis per fer, al mateix temps, accessibles, creïbles i desmitificadors, uns personatges prou estimats pels nins a través de les pel·lícules; a més d'ésser, el primer, protagonista i fil conductor de l'espectacle; la Fada Beneta perquè està molt de temps en escena i durant la seva intervenció es donen tota una sèrie de possibilitats de participació dels nins: la transformació en gallines (que bastants han votat aïlladament), endevinalles, etc.

De qualsevol manera, el que em sembla més interessant és la confrontació de les preferències dels nins amb les de les nines.

Es pot advertir que entre els que han afirmat que els havia agradat tot l'espectacle o els que no havien trobat res dolent durant l'hora de representació (confirmacions de les altes puntuacions atorgades), el percentatge de nines tant en un cas com en l'altre és netament superior al de nins. Indici clar de que les nines han gaudit més amb «Les aventures...»

Per altra banda, les nines han triat més al quadre 12 i manco al 13 els personatges que, de qualche manera, simbolitzen valors positius (Fada Beneta, Final, Gallines); i al revés ha succeït amb els personatges amb significació negativa (Pere Pistoles, Sheriff Peroles). Encara que s'ha de considerar que aquests dos darrers personatges encaixen més dins els esquemes de joc dels nins. El mateix passa amb els Indis.

Es curiosa la reacció que han tingut amb el final de l'obra. Pere Pistoles, després de moltes peripècies i confiant tan sols en el poder de les armes, aconsegueix trobar la seva promesa, Na Miquela Peroles, suposadament segrestada pels indis. Aquests la deixen elegir: o tornar amb En Pere cap a la Gran Planura o quedar amb ells a les Muntanyes Blaves. Na Miquela no dubta: «Ben robada vaig ser, que el lladre m'agrada...»

La moral d'aquesta història: les pistoles, la violència no condueix enlloc. Però encara n'hi ha més: Na Miquela, una dona, pren una decisió per ella mateixa, i a més una decisió que fa miques els finals tradicionals de les velles pel·lícules americanes que els nins coneixen tan bé. Aleshores, els seus corets de mascle no encaixen massa bé la determinació de Na Miquela. Altra volta, les nines se'n duen la millor part.

QUADRE 14

LA MILLOR CANÇO

	Global		Nins		Nines	
	N.º	%	N.º	%	N.º	%
Tema d'En Pere Pistoles	166	51,39	79	61,71	87	44,61

Totes les cançons	64	19,81	20	15,62	44	22,56
El sol i la lluna	51	15,78	18	14,06	33	16,92
Història de les Princeses Africanes	35	10,83	7	5,46	28	14,35
Cançó de les gallines	4	1,23	1	0,78	3	1,53
El Gorila Bernat	3	0,92	3	2,34	—	—

La totalitat de les cançons són de Miquel Angel Oñate i Kake Portas amb lletra del propi Janer Manila.

El més destacable del Quadre, és que, mentre els nins es decantaven amb major proporció que les nines per «Tema d'En Pere Pistoles» (bulliciosa, aferradissa, molt ballable i repetida quatre vegades); el percentatge de nines superava el de nins a les cançons «El sol i la lluna» i, sobretot, la «Història de les Princeses Africanes». Cançons melòdiques, a les quals priva l'emotivitat damunt el ritme, amb lletres més poètiques, cançons per a escoltar.

L'origen d'aquests resultats es podria trobar (igual que ha succeït amb els personatges) en l'educació sexista reduïda a l'escola, al carrer, a la família. Les nines, educades per a la sensibilitat, la tendresa, la dolçor; els nins, per a l'autoritarisme, l'agressivitat, el poder.

Aquesta petita sèrie d'evidències que hem trobat als tres darrers quadres, favorables totes elles al públic femení, no fan més que afegir al banyat. Per a nosaltres (sempre que dic nosaltres m'estic referint a Cucorba) és fora de tot dubte que les nines són millor públic que els nins: més atentes, més participatives, més emotives, manco agressives.

Quedi clar, altra volta, que no es pot generalitzar massa i que ben lluny de la meua intenció la de desqualificar els nins. El públic infantil —ambdós sexes— és fresc, honrat, espontani, sumament agraït i, quan cal, desvergonyit. Per tot això hem empenyorat el nostre esforç per a correspondre amb un teatre imaginatiu, viu, arrelat, pedagògic, popular, festiu i, quan cal, desvergonyit.

QUADRE 15

QUALIFICATIUS MES UTILITZATS A LES OPINIONS DELS MESTRES

Bona (o expressions del tipus: «m'ha agradat molt») ..	17 . Divertida	10
Lloança de la no-violència	15 . Pedagògica	9
La interpretació	13 . Els nins «viuen» l'obra	7
Magnífica, fascinant, meravellosa, etc.	12 . Màgica	6
Adequada pels nins	12 . Bona música	6
La participació dels nins	12 .	

Més d'un centenar de mestres i alguns espectadors ocasionals —generalment gent relacionada amb el teatre— exposaren les seves opinions, també al final de les representacions. Al quadre 15 hem recollit els qualificatius que més es repetiren o les qualitats que més es ressaltaren. En general les estimacions, totes positives, anaren des de l'eixut i a voltes evasiu «m'ha agradat», fins a autèntics esclafits d'entusiasme.

D'entre totes elles, n'he escollides quatre per tancar aquest treball, no sense abans expressar el meu profund agraïment a Gabriel Janer Manila pel seu magnífic esforç per posar a l'abast dels nins mallorquins un teatre intel·ligent, lúdic i conseqüent amb el seu temps i el seu país, que és el nostre.

«Benvolguts indis: no deixeu mai la ploma del teatre. Potser ens mostrareu els camins de la imaginació sense límits.

Amb el cor

Miquel Rayó»

«Desitjam a En Biel i al grup Cucorba que no perdin mai la il·lusió de la imaginació i de l'escarni. Vos agraïm aquest horabaixa tan bo. Esperem que els nins ho hagin "viscut" bé. Gràcies, amics.

Nins i nines de l'Annexa»

«Gràcies per aquesta obra fascinant, perquè ha donat com a cosa ben clara i positiva el triomf de la màgia, la intel·ligència i la no-violència.

Són petites grans passes que ens fan avançar a tots.

Els professors de Son Banyà»

«Un bell retorn a les arrels del teatre, a les arrels del poble, que m'ha fet sentir un poc més segur del nostre país.

Josep M.ª Llompart»

FRANCESC AGUILÓ Juliol de 1981

4 Gats
Galeria d'Art

c/. sant sebastià, 2 i 3
tel. 22 64 93
ciutat de mallorca

TONI CRESPO
JOAN SEGURA
PATXI ECHEVERRIA
RAFA FORTEZA
TONI ROIG

1-15 setembre

"la Caixa" a les escoles

Oferint cultura i llengua als escolars

Diferents i diversificades, segons nivells i situacions de l'ambient dels alumnes, han estat les activitats que el programa «LA CAIXA» A LES ESCOLES ha proposat aquest curs a diversos centres escolars.

El que cal destacar és la finalitat didàctica d'aquestes activitats quant a l'aprenentatge de la nostra llengua per part dels nins, al seu ús correcte i a l'adquisició de nous mots per designar adequadament tant, p.e., estris dels nostres oficis com elements i situacions de la nostra rondalística o del nostre teatre.

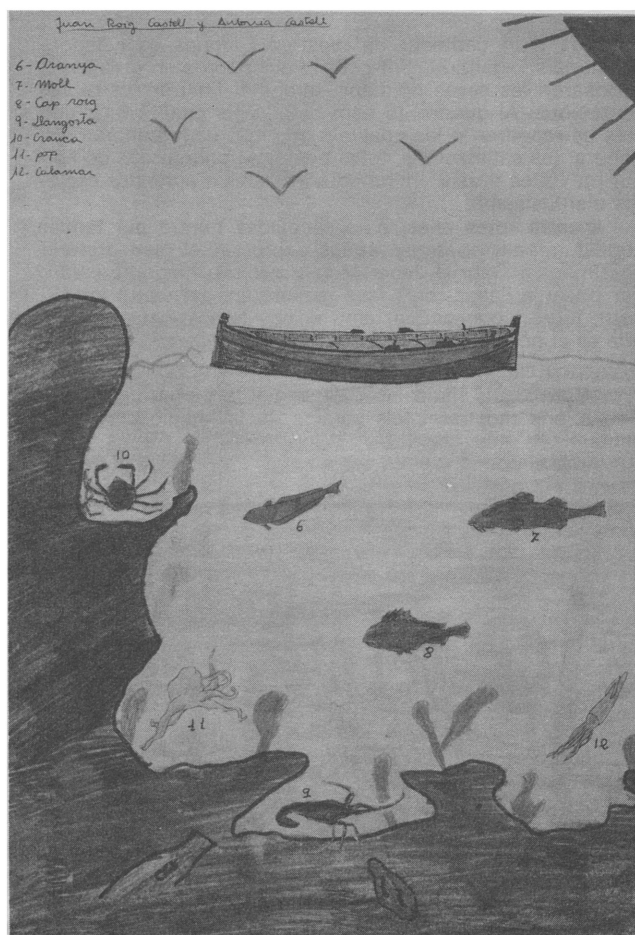
JUGUEM A VIURE SES RONDALLES

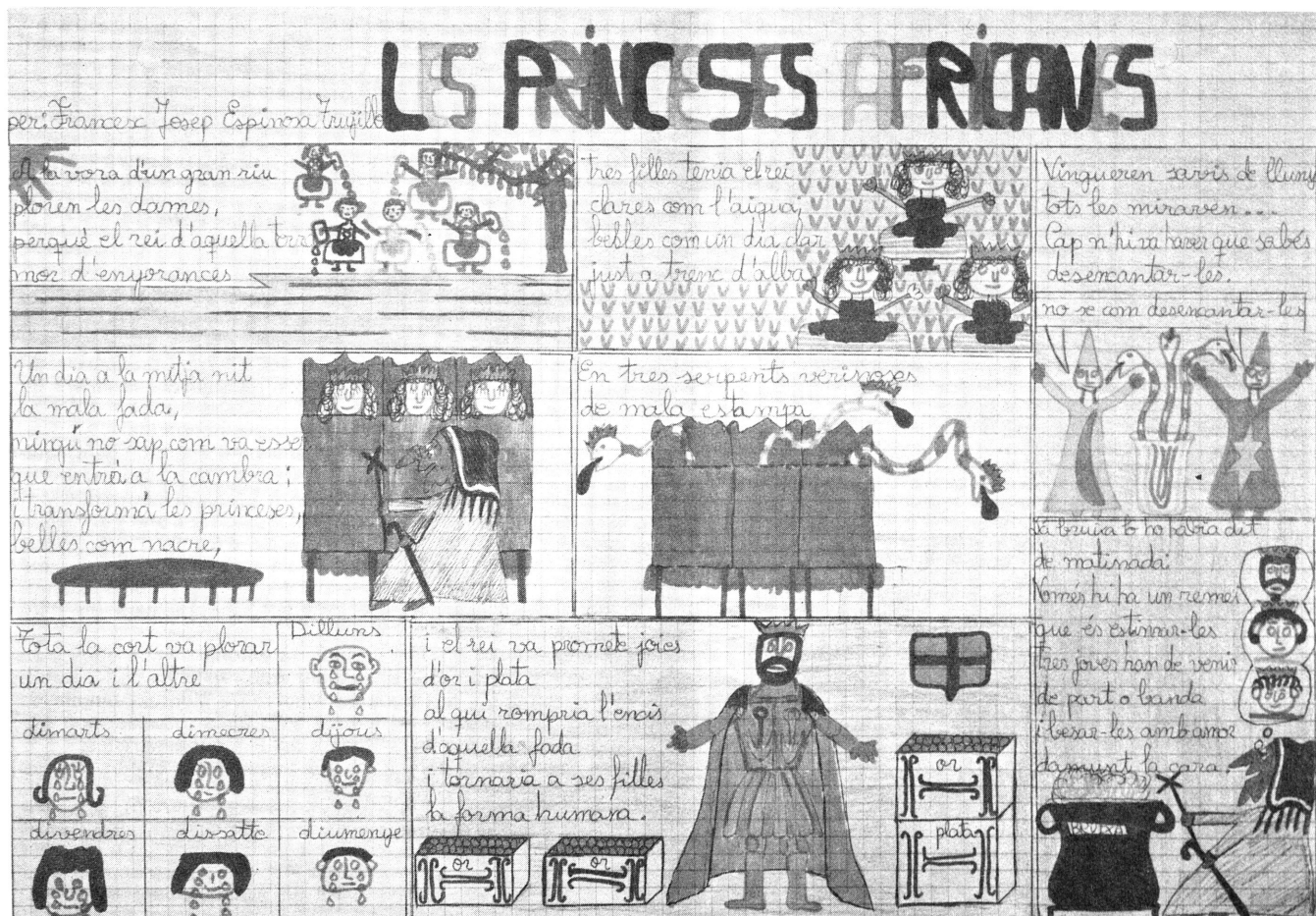
Es un dels exercicis proposats: amb diferents dibuixos de la fada i de la jada, del gegant, Es Drac, Es Castell, El Rei Moro, El Dimoni, El Príncep, Sa Bruixa.

Tenim present un lèxic, redactat per una nina, sobre la rondalla **La Flor romanial**, prou eloqüent per veure com el nins n'han tret profit d'aquests exercicis per a l'enriquiment del seu llenguatge.

EL NOSTRES OFICIS: EL PESCADOR

En el dibuix d'un nin i una nina que reproduïm en aquesta plana, hi trobareu també un exercici que es proposà als nins per a conèixer una de les ocupacions més antigues de la comunitat illenca. Es presentava com un àudio-visual i es proposaven als alumnes diferents dibuixos dels ormejos de pescar i dels peixos, més comuns a les nostres contrades.

POESIA

Es proposava el poema **Rosa secreta** de Bartomeu Rosselló-Pòrcel:

*Només un arbre, a la vorera, porta
el tremolor del mar, i el frec de fulles
retornar el benefici de les ones.
Les roques mortes en arenes mortes
viuen només uns brins d'herba poruga.
Mar foll de gris i verd i força d'aire
trenca cristall sobre la costa blana!
aprèn l'ombra llunyana, blava i blanca
dels núvols plens de vent i pròdigs d'ales
només en mi pots créixer més i estendre
més pura sal, més amagada pedra,
i encara retrobar-te en camins foscos
per balenes remotes i aigües velles
però jo m'he perdut en les planúries
que han oblidat la dansa, el crit de l'aigua
entre alzines i roures, entre llunes
sense rius, sense pous, sense ones altes.*

En el full que es donava als escolars es troben indicacions per a la recitació i la comprensió del poema.

TEATRE

Es presentà l'obra de què parlam en aquest número de **LLUC**, «Les aventures d'En Pere Pistoles».

L'exercici que els nins havien de fer era escriure i dibuixar la història en vers de les princeses africanes —una cançó de l'obra de G. Janer Manila—, representar-la i recitar-la davant els altres companys.

Una altra obra teatral era «Ratarum-rataras», representada pel grup Binixiflat, que els alumnes també en redaccions anaven descrivint amb un llenguatge molt seu que els va anostrant en l'ús correcte del català, tant per parlar-lo com per escriure'l.

Creim que totes aquestes activitats són d'una importància transcendental perquè, divertint-se, els nins vagin aprenent la nostra llengua, coneguin les arrels de la nostra història, tradició i folklore i es vagin familiaritzant amb tot allò que de veres forma la nostra cultura autòctona.

Homenatge al P. Gabriel Miralles, M. SS. CC. (1855-1940)

El dissabte, 16 de maig, el poble de Montuïri, congregat a la Parròquia, retia homenatge al P. Gabriel Miralles, gran músic i cofundador de la Congregació dels Sagrats Cors.

La parròquia, fent-se ressò de la llarga i pregona tradició de la música a Montuïri, volia reconèixer els valors de la seva gran humanitat, de la seva abundosa aportació musical i del seu servei a l'Església de la nostra illa.

A l'acte d'homenatge hi assistí nombrosa gent, que omplia l'església parroquial. Després d'una breu presentació, En Joan Miralles i Monserrat oferí el seu parlament sobre la «Vida i obra del P. Miralles». La Coral Parroquial de Montuïri intervenia amb peces d'En Bach, de Pérez Moyà i del P. Miralles. No hi podia faltar la veu d'un amic i també missioner, el P. Gaspar Munar que explicà anècdotes i curiositats de les activitats apostòliques de l'homenatjat.

El Cor de Blavets de Lluc va entonar també dues cançons del nostre músic, acabant amb l'Al·leluia de Mozart. I, en la cloenda, la Banda de Música de Montuïri omplia de notes harmòniques el temple amb dues tocadetes molt populars i amb una joiosa marxa del P. Gabriel Miralles.

Montuïri va demostrar una vegada més que estima les seves arrels.

BARTOMEU TAULER VALENS, rector de Montuïri.

Parlament de Joan Miralles i Montserrat

Amics: Permeteu-me en primer lloc expressar la meua satisfacció pel fet de dirigir-vos la paraula per segona vegada en aquest temple, quasit set pics centenari, per a parlar-vos d'un montuïrer, de la meua pròpia nissaga «moliner», a qui molts de vosaltres deguéreu conèixer en vida. Em referesc al P. Gabriel Miralles, al «capellà Biel», al «capellà Moliner».

En Gabriel Miralles i Pocoví nasqué a Montuïri, al carrer fins fa poc temps denominat de San Fernando, al n.º 14, el 8 de desembre del 1855, al temps del rector Escarrer. Son pare nomia Mateu Miralles i Castellà, d'avior de «moliners» i sa mare Joana Aina Pocoví.

Foren quatre germans, n'Andreu, que per poc temps fou ermità de Sant Honorat i que després es casà, però que no deixà fills, i que feia de moliner, na Jerònia i na Margalida, totes dues monges de la Puresa, la darrera de les quals arribà a ser coneguda com a bona pianista, i que tengué durant la seva vida una interessant correspondència d'alt contingut espiritual amb el seu germà, el nostre homenatjat, en Gabriel, que arribaria a ser cofundador de la Con-

gregació dels SS.CC. i que seria conegut com a bon predicador i compositor de música religiosa. Es tractava d'una família ben modesta; sembla que els seus béns es limitaven a una quarterada i mitja de terra, a un molí i a una premsa de fer fideus. Dins aquest ambient humil va créixer en Biel «Moliner». De petit va a escola amb el mestre don Jeroni Cloquell «Cigala» i la seva infància és la normal de qualsevol nin montuïrer de l'època. Ell mateix ens conta en un curiós i divertit llibre de memòries: **Vida y milagros por el mismo que los hizo**, diversos episodis autobiogràfics, com el d'aquell dia que robà un **quartillo** per a comprar caramels, cosa que li valgué, per part de sa mare, una bona planisada amb la corda de la cisterna. També, sabem que de ben jove cantava al cor de l'església parroquial, i que l'escolà Mateu «Claveta» li donava lliçons de solfa per a tocar el flautí a la banda de música tot just fundada, a principis de la dècada dels setanta de la centúria passada. A tot això, en Gabriel «Moliner» decideix fer-se capellà. Com que la situació econòmica de la família no és gens ni mica esponerosa decideix

fer-se voluntari per a pagar-se els estudis, i se'n va a Palma. Té uns 12 anys. El seu conco en Joan l'acompanya al quarter del Carme i demana que el seu nebot pugui enrolar-se, però, les seves il·lusions es veuen estroncades en no tenir els 14 anys reglamentaris. Després, un mestre d'escola, don Andreu Jaume, s'ofereix a ensenyar-li, de franc, castellà i llatí a canvi d'agranar-li cada dia l'escola. Ell mateix ens conta, així mateix, que va a l'hostal de Campos a menjar i que per sis **cuartos** li donen un plat d'arròs o de fideus i una racció de peix frit, i per a la resta del dia s'ha d'arreglar amb un pa de mestall, gros com una barcella, que li envia sa mare cada setmana. Quan té uns quinze anys comença a cantar a l'església del Socors i li donen un reial per funció. També, aconsegueix instal·lar-se en una de les cel·les dels frares agustins, i d'aquesta manera pot intensificar els seus estudis de música i ben prest comença a tocar l'orgue, tot combinant la vida d'estudi —com a alumne extern del seminari— del llatí, retòrica, poètica, història d'Espanya, piano, amb la vida d'un jovenet a la moda, amb sortides nocturnes al tea-

tre Principal per a veure el **Don Juan Tenorio** o l'òpera **Ballo in maschera**, o al teatre de la Mercè, de més baixa consideració social, i amb les festes i balls normals entre el jovent ciutadà de l'època. També, per a guanyar-se les sopes ensenya la cartilla a uns nins per unes vint pessetes al mes i segueix cantant al cor del Socors. És d'aquesta manera que amb els pocs estalvis que li és possible d'arregar es compra una mudada de senyoret, amb uns bons punys i una vistosa corbata de seda i fins i tot es fa arrissar els cabells, de tal manera que, com diu molt bé el P. Gaspar Munar, més pareixia el fill d'un comte que el fill d'un moliner. Un altre episodi interessant d'aquest temps és quan una nit, empès per la cabòria musical, escala el cor de l'església del Socors pel reixat per a fer-se amb unes partitures del seu admirat músic Miquel Tortell. Són, en definitiva, una anys, segons conta ell mateix, de crisi espiritual i vocacional, però, a la fi, es decideix fermament per la carrera eclesiàstica i el 2 d'abril del 1876 obté dels superiors del seminari de Palma l'hàbit clerical un any abans de començar el curs de teologia i pren la tonsura. D'altra banda, renuncia al càrrec de director de la banda de música de Montuïri, fundada feia pocs anys al redòs de la parròquia. També, aquest mateix any és alliberat del servei militar gràcies a la influència del notari montuïrenc Josep Gallard. En el seminari comença a estudiar teologia mentre n'és rector don Pere Josep Llompard, el qual li confia la direcció de la música i el dispensa de tota paga. Després de quatre anys de vida seminàstica és ordenat sacerdot el 22 de maig del 1880 i queda adscrit a la nostra parròquia, primer com a organista i després com a vicari segon.

Una vegada capellà es dedica a organitzar un cor de cantadors a la parròquia, a preparar infants per a la 1.ª Comunió i els nuvis que han de casar-se i ajuda a ben morir els malalts moribunds, visitant-los diàriament. També, comença a cobrar fama de predicador, sobretot d'exercicis espirituals, i és precisament gràcies a aquesta activitat que aconseguix que moltes al-lotes facin professió religiosa. Qualcú ens refereix el cas d'unes al-lotes que anaren a peu de Vilafranca a Sant Joan per a sentir-lo predicar, i que una vegada després de la predicació d'uns exercicis foren 19 les al-lotes que decidiren prendre hàbit, i fins i tot es parla que en algun poble uns joves l'apedregaren perquè estaven fellows en veure que les al-lotes seguien el camí eclesiàstic en lloc del mundà. També, durant aquests anys prepara mitja dotzena de nins escolanets a qui ensenya solfa i llatí preparant-los per a entrar al seminari i dóna classes de música a algunes senyoretetes de casa bona, de Can Socies i de Can Ferrando. Als anys 1888 i 1889 practica uns exercicis a Sant Honorat i coneix el P. Joaquim Rosselló. Serà un encontre providencial.

L'any següent, el 1890, dia 4 d'agost,

després d'uns tempteigs més o menys vacil·lants el P. Miralles decideix passar definitivament a Sant Honorat per a fundar una nova congregació. Ell mateix ens conta que aquest dia celebrà la missa primera, com de costum, amb ornaments distints dels habituals, cosa que ja va fer pensar qualque cosa anormal als assistents. Fou, segons ell, una missa de «caçador», més curta que les habituals. Després de berenar, ràpidament, a cals seus pares, s'encaminà a peu, apressat, fent via cap a Sant Honorat... «Vaig sortir del meu poble tan estimat en el qual després de Déu, tenia

posades totes les meves complacències, deixant xapat el meu cor, un tros per aquí i un tros per allà... i si tu pots i jo no puc, me'n vaig sortir de ca-meua i del meu estimat poble abans que el públic se n'adonàs de la meua sortida... sense despedir-me de ningú...» I així va ser que el P. Joaquim Rosselló, amb el P. Francesc Solivellas i el P. Gabriel Miralles fundaren la congregació de missions dels SS. CC. L'any següent, el 4 de maig, el bisbe Jacint Maria Servera nomena els tres cofundadors ecònoms de cada una de les capellanies del col-

legi i administradors dels béns del Santuari de Lluç on es traslladen el 6 del mateix mes. El P. Miralles des de la fundació fins el 1897 és mestre de novicis. El 2 de juliol d'aquest any arriben a la vicaria de la Real i funden la casa del monestir del mateix nom. El 15 d'octubre el bisbe autoritza el P. Rosselló a instal·lar a Palma una residència de Pares dels SS. CC., a l'ex-convent de Sant Gaietà, i el 13 de novembre reben les claus d'aquesta església. Aques any el P. Miralles és destinat a la nova residència en qualitat de superior, i al mateix temps és mestre de música del col·legi de Lluç, on va totes les setmanes. Del 1908 al 1913, i una altra vegada del 1919 al 1925, exerceix a Lluç els càrrecs de prior i ecònom, i passa la resta del temps a Palma i els darrers mesos de la seva vida a Sant Honorat. Durant el seu mandat a Lluç es dugueren a terme tota una sèrie d'obres i reformes importants: el nou hostel i ampliació de la fonda, compra de l'orgue i d'un gran rellotge, instal·lació de l'electricitat, etc., i al seu temps fou retornat a la congregació la finca de Ca s'Amitger. També, fins el 1939 va ser, sempre i per majoria absoluta de sufragis, primer conseller i vicari general de la Congregació. I arribam a l'any 1940. A principis del mes d'agost assisteix encara als actes commemoratius del 50 aniversari de la Congregació. N'és l'únic supervivent cofundador. Com que la seva salut ja es ressent —en aquest moment ja té 85 anys— decideix passar la resta de la seva vida a Sant Honorat. Dia 15 de desembre d'aquest any, el 1940, el P. Gabriel Miralles sofreix una hemorràgia cerebral de la qual mor en poques hores.

Posats a fer el balanç de la vida i obra del P. Miralles podem dir que es distingí, a part de la seva vàlua estrictament humana, com a bon predicador i com a compositor de música, religiosa sobretot. Com a predicador era senzill, planer, amè, entretingut, i per això posava nombrosos exemples, posant mà a l'humor quan creia que així podia ser més eficaç. Hi ha una cançó popular que crec ben adequada:

**Oh, el Pare Miralles,
és un sant sense altar,
suara em feia rialles
i ara mos fa plorar.**

Havia pres part segons sembla en 56 missions i havia predicat 206 exercicis espirituals dirigits especialment a religioses i filles de Maria i, a més, com a músic havia compost tota una sèrie d'obres de caire religiós i algunes de caire profà. Entre les primeres podem citar la missa a tres veus amb acompanyament d'orgue, diversos himnes dedicats a la

**l'Església
nostra**

Mare de l'Amor Hermós, a la Verge de Lluç, a la Verge del Roser i als SS. CC., uns villancets per a la missa de Gall i d'altres composicions pròpies del Cicle de Nadal, una **Salve** harmonitzada a tres veus, alguns trisagis a diverses veus, els goigs a la Mare de Déu de la Bona Pau, una sarsuela infantil religiosa a diverses veus i piano, el **Magnificat** a quatre veus, **Ave Maris Stella** a tres veus iguals, diverses avemaries i parenostres, alguns dels quals es canten encara avui a Montuiri, diverses lletanies lauretanes a dues veus i poble, un **Miserere** a tres veus, la **Corona de les llagues de Crist**, que va ser la darrera obra, etc. I entre les profanes destacam sobretot **Ses panades noves**, amb lletra i música seva. També publicà, però sense que hi figuràs el seu nom unes **Breves nociones de solfeo y canto llano** (Palma, 1899). La fatalitat, però, faria que amb la publicació del **Motu Proprio** del Papa Pius X el P. Miralles fes desaparèixer per escrúpols de consciència la major part de les seves obres, que no creia ajustades a les normes pontificies i sens tan sols tractar de corregir-les. És per això que només en coneixem algunes.

Aquestes són, en breus pinzellades, les principals vicissituds de la vida i les obres més característiques del P. Gabriel Miralles «Moliner», un home afable, senzill, sensible, amb sentit de l'humor, molt lligat a la seva família i que se

sentí molt montuïrer tota la seva vida, i que a part de la seva alta espiritualitat d'home d'església posseï el do del gust i la sensibilitat musical. Tengué, però, la mala sort de topar amb un esperit molt rigid i jeràrquic propi de la normativa doctrinal religiosa de l'època, que el dugué desgraciadament a destruir bona part d'allò que tant estimava: les seves pròpies partitures. I això és un fet que fa pensar, perquè en aquest país, pel motiu que sigui, religiós, polític, o per simple deixadesa o mal gust, etc., ens hem dedicat, massa sovint, a destruir allò que és fruit de l'art, de la cultura, de la sensibilitat i, a la vegada, de la llibertat individual. I crec sincerament que hauríem de fer un gran esforç entre tots per a fer renèixer de les cendres tot allò que té de bo el nostre poble i que és fruit de la llibertat d'expressió artística i cultural. Vull dir també que crec que el P. Miralles mereix ésser homenatjat, no perquè sigui un personatge que hagi traspasat les fronteres del país per la seva gran talla com a home de lletres o intel·lectual, etc. No, es tracta, més tost, d'una figura modesta, però dins la seva modèstia té la grandesa d'esperit dels homes que constrüiren a través de l'art, en aquest cas de l'art musical, un monument de sensibilitat, de concòrdia i agermanament, que arribà al poble i que aquest finalment el se va fer seu, precisament perquè en aquest cas l'artista sabé detectar i fer vibrar, l'esperit,

el gust, la sensibilitat populars. Per tot això homenatjam el P. Miralles. Que aquest sigui un símbol més per a tots els montuïrers que tradicionalment venim entusiasmant-nos per la música, perquè aquest poble, com tots sabem, és una comunitat a qui agrada la música, ja des de fa segles, des dels primitius joglars medievals, passant pels conjunts de músics de corda a la moderna banda de música i a l'entusiasta cor de la parròquia. I no vull acabar sense fer menció de la necessitat d'homenatjar la nostra banda de música, que ara compleix més o manco el 110 anys d'antiguitat. S'ho mereix. Ells han estat, i són encara, juntament amb els cossiers, els millors ambaixadors de la nostra vila, i que sigui per molts d'anys. I en aquest sentit voldria fer des d'aquí una crida perquè qui hi tengui empriu prengui, si ho troba bé, la determinació necessària per a tal efecte. I res més, enhorabona a tots els familiars «moliners» i en general a tota la seva família, i aiximateix al prior de la congregació dels SS. CC. en nom de tota la comunitat. I escoltau, ara, si encara us queda humor, el P. Gaspar Munar, que segurament ens donarà una visió humana del P. Miralles, sens dubte més encarnada, més profunda, fruit de l'amistat, el respecte i l'admiració pròpies de l'amic i deixeble. Moltes gràcies.

JOAN MIRALLES I MONTSERRAT

Parlament del P. Gaspar Munar

Benvolguts montuïrers: Haureu sentit a dir que un dia del mes de novembre de 1413 passà per aquest poble vostre un predicador famosíssim, que deixava darrera ell una estela de miracles i omplia d'un sant temor de Déu el cor de tots els cristians. Era el P. Vicenç Ferrer, que ara veneram com a sant damunt els altars. La bona llavor que ell va sembrar aquí no es mustià durant molts anys i donà dins el vostre poble alguns homes de virtut extraordinària.

Tal va ser el P. Vicenç Mas, d'una família distingida. Essent encara molt jove, va anar a València per a cursar la carrera sacerdotal, i allà, dòcil a la veu de Déu, va entrar dins l'Orde de Sant Domingo, on tingué per Mestre un Sant canonitzat, Sant Lluís Beltran. Als 21 anys fonc ordenat sacerdot i traslladat poc després al convent de Sant Do-

mingo de Ciutat. La seva fama de virtut i de ciència era tanta, que el Bisbe Don Diego de Arnedo el prengué per son confés. Ell tingué un tracte molt íntim amb Santa Catalina Tomàs, i per consell d'aquesta, deixà l'Orde de Sant Domingo i va entrar a la Cartoixa de Valldemossa i allà li envià la nostra Santa dues cartes, que encara es conserven, i allà morí el P. Vicenç amb olor de santedat, després de trenta anys de vida penitent l'any 1600.

Poc després del P. Mas, embaumà Mallorca amb l'aroma de les seves virtuts un altre montuïrer, el P. Gabriel Miralles, que després d'estudiar gramàtica en el Col·legi de Cura, entrà dins l'Orde de Sant Francesc, on va sobresortir en totes les virtuts, particularment en l'esperit de pobresa, i morí en el Convent de Ciutat l'any 1650.

Avui retem homenatge a un altre P. Gabriel Miralles, molt més recent que

els dos que acabam d'anomenar, però que pot figurar al seu costat per la seva virtut i pel seu apostolat desplegat dins tota la nostra Illa. D'ell acaba de presentar-vos un esbós de la seva vida i obres el Professor Joan Miralles, entrellaçat amb la seva família. Jo sols hi afegiré alguns detalls més, com a religiós i com a missioner. Vaig tenir la sort de conviure amb ell una partida d'anys i us he de confessar que el venerava i l'estimava i crec que ell també m'estimava a mi, encara que no ho merquesqués.

Començaré per dir-vos que el P. Miralles, tot i essent un home molt alegre i molt tractable, era també una persona de caràcter, o sia, molt ferm en les seves resolucions.

Quan jo vaig deixar el Seminari per entrar a la nostra Congregació, que sols tenia 17 anys, i qualcú no s'acabava de fiar de la meua vocació, perquè la meua

resolució havia estada molt ràpida, ell em va agafar a part i em va contar allò que li havia passat a ell, quan va deixar Montuiri, per ajuntar-se amb el P. Joaquim Rosselló, per a fundar la dita Congregació de Missioners dels SS. Cors. Em digué que en aquells primers dies d'estada en la solitària Ermita de Sant Honorat, li entrà una enyorança tan forta del poble de Montuiri, on era tan estimat, que li paregué que no la podria aguantar per molt de temps; però fort com era de caràcter va reaccionar amb fermesa, dient-se a si mateix: **Rebenta, si vols rebentar. No haguessis vingut. Aquí has d'estar.** I gràcies a aquella ferma resolució, pus mai tengué cap tentació contra la seva vocació.

Així com era fort de caràcter era també auster i no gens aviciat. Així l'havia educat la seva mare. Ell mateix ens contava que quan era petit no li agradaven els fideus i els deixava amb una certa rabietà. Sa mare els retirava, i quan ell, empès per la fam, li demanava de menjar, els hi tornava treure, fins que de bona o mala gana se'ls menjava tots.

Aquest esperit d'austeritat el conservà durant tota la seva vida. Aviciades no en volgué cap mai. Quan ja vell, de vegades passava les nits sense poder-se encaletir els peus, no per això volgué mai que li posassin una botella calenta. Si estava un poc costipat, no per això deixava d'aixecar-se, a les quatre del matí, amb la comunitat. I si li deien: ¿Per què s'aixeca tant dematí?, contestava: **—Per això no es mor ningú.** Excepcions a la taula no en volgué mai; però si es duia una cosa bona a tota la comunitat, també la prenia gustosament i solia dir: **—Les coses bones no són sols pels golafres del món sinó pels servents de Déu—**, i així les prenia amb acció de gràcies.

Record molt bé que en una missió al poble de Selva, en què vaig esser company seu, esperant l'hora del dinar, fèiem un poc el roncer per dins la casa, i li ocorregué entrar en la cambra que ocupava el célebre P. Jaume, i mirant dins la seva maleta, que tenia ben oberta, hi afinà unes pastilles verdes, altres blanques i altres roges, i em cridà per a dir-me: **—I això ¿per què serveix?** —Això és per a defensar-se dels costipats i per a aclarir la veu. I vostè que no n'ha preses mai? —**Mai—** contestà ell. **—Els quatre fills de la gargamella que un sent els matins se'n van a poc a poc amb el mateix conversar—**. Així era d'auster el bon P. Miralles.

I ¿què us diré de la seva predicació, que es deixà sentir per tots els pobles de l'Illa? Era una predicació sumament senzilla i popular, però s'aficava molt endins. Abans i després d'entrar a la Congregació, va predicar més de cent exercicis a Filles de la Puríssima, exhortant-les sempre a fugir del món, com un dels grans enemics de les nostres ànimes i per a fer-los-ho millor entendre, els solia posar aquesta faula: Això era una rata vella de molta experiència, que més d'una vegada havia

sentit de ben aprop l'arpada de qualche moix, del qual s'havia escapat sols per miracle. Ella tenia una filleta, una rateta petita que molt estimava, i quan havia de sortir del seu enforinyall per anar a cercar-li menjar, sempre li feia el mateix sermó: **—No surtis, no et moguis d'aquí, perquè enmig del món hi ha molts enemics.** Però la rateta es cansà d'estar sempre tancada. A través del forat veia una claror tan bella i encisadora, que un dia no pogué aguantar pus i es resolgué a sortir defora contra les ordres de sa mare. Començà a mirar pertot i no se'n podia avenir de tanta bellesa. I en el seu interior pensava: **—I que ho és d'exagerada ma mare! Jo no veig cap perill enlloc! Mentrestant li surt un moix jove ben plantós, que comença a fer-li joguines.** La tocava un poc amb el peu i ella corria i el moix l'encalçava, però sense fer-li mal. Aquelles joguines s'anaven allargant i ella pensà: És hora que me'n vagi al foradet, perquè si ma mare no em troba, me renyarà. Manifestà al moix que la deixàs partir; però aquest ho impedia cada vegada amb més força. La rateta se sentí fortament amenaçada i fent un esforç suprem, partí corrents; però el moixot, amic fals de la rateta, li clavà l'arpa terrible damunt el betcoll i **se la tragó.** Després de la falla, seguia una explicació ben apropiada a les jovenetes que l'escoltaven, perquè no es deixassin enlluernar pels falsos atractius del món, si no volien acabar amb el mateix desastre que la rateta.

En tots els exercicis solia fer també una plàtica sobre l'elecció d'estat. Els posava davant la vista els tres estats entre els quals podien triar: Estat de virginitat dins el món, estat de matrimoni i estat de religió. De cadascun d'ells els feia veure els avantatges i els inconvenients. Dins l'estat de virginitat enmig del món tindreu —els deia— l'inconvenient de no poder formar una família pròpia, sereu sempre una tia; però tindreu l'avantatge de no haver de sofrir un home malambros com moltes companyones vostres, podreu practicar lliurement la pietat i podreu fer molt de bé als infants, als vellets i donar-vos a l'apostolat.

Dins l'estat del matrimoni quedaràs lliure dels teus pares, comandaràs de casa teva, et diran **madona**; però seràs com el caragol, que sempre porta la seva casa damunt la seva esquena: hauràs de tenir cura de tot i no tindràs temps per a res. Hauràs d'agombolar els teus infants, que et donaran molt quefer: un que et demana pa, l'altre que plora, un tercer que es baralla, i constantment et provaran la paciència. Els avantatges seran que si topes amb un bon marit, aquest t'ajudarà a portar la creu; i si cries cristianament els teus fills, aquests t'estimaran i seran la teva corona en el cel.

Si vols esser religiosa, hauràs de deixar ton pare i ta mare i tot allò que et feia il·lusió en aquest món i hauràs de viure retirada dins un convent i faràs molt poca planta en aquest món; però tu

hauràs fet el millor de tots els partits. Tu seràs esposa del mateix Jesucrist i tindràs el seu amor, que és el més feel de tots. Si li correspons, tindràs ja en aquest món el cent per u de tot el que deixares i després la vida eterna. Paraula de Déu que no pot mentir.

Amb aqueixes plàtiques, al·lotes, a dotzenes, es resolgueren a deixar el món i entrar en religió, tantes, que el Bisbe Cervera posà al P. Miralles el sobrenom de **Facedor de monjas**.

No menys profitoses foren les 55 missions que, estant a la Congregació, va predicar el P. Miralles per diferents pobles de Mallorca. Ell duia sempre la direcció i es tenia com a reservats els sermons doctrinals, les plàtiques a les joves, i l'explicació de la missa. Tenia una gràcia especial per explicar aquests punts. Sabia acomodar-se tan bé al llenguatge del poble, que tothom l'escoltava sense pipelletjar. Era notable, sobretot, el sermó sobre el robatori, que en totes les missions, es feia sempre el diumenge vespre que era quan hi havia més gent a l'església. En ell descobria les maneres de fer embulls i d'apoderar-se del que no era seu amb tanta habilitat, que el món al qui així obrava, no li deia que fos lladre sinó persona viva, que sabia fer ca seva. Posava exemples com aquest. Un vellet que havia de passar el dia a foravila, deixava la clau de casa se va a la nora, perquè anàs a donar menjar a les gallines. Aquesta hi anava de gust i, curiosa, reconeixia tot el que hi havia dins la casa. Dalt la sala trobava un oró de faves cuitores, i deia: El padri no se les acabarà. Me n'enduré un talaquet. Llavors afinava un barral ben ple de vi, i deia: N'hi llevaré una quarta i hi posaré un poc d'aigua, perquè no singloti. Obria després una caixa i la veia plena de llençols, i deia: Com que n'hi donaren tan pocs al meu home, quan se casà, me'n duré aquest parcellet, i així estarem cabals.

I acabava aquella explicació, dient: El món vos dirà que això no és res; però jo us dic, que això és robar, i que el qui roba ha de restituir.

Quan la gent sortia de l'església i feia el comentari dels missioners, tots estaven meravellats de la facúndia del P. Jaume, dient que pareixia que tenia una maquinària de fer paraules dins el cos; però acabaven dient: El qui la sap més llarga és el vell, que ens sap tots els nostres racons. Així era el P. Miralles com a missioner.

Com a religiós era un model d'observança i no perdonava la més petita falla. Els divendres eren dies de dejuni i el matí sols es donava a la comunitat un trosset de pa amb oli o amb un poc de café de malta, si qualche vegada per descuit s'havien posat olives, cridava al refitoler i li deia: **Tot això hi és de més.**

Era també molt pietós i ensenyava i practicava el sant costum d'alçar el cor de Déu durant les feines materials, fent-li un acte d'amor. Duia un rosariet aposta per contar-los i ens recomanava a tots que, al manco, n'haviem de fer 10 al matí i altres tants a la tarda.

Quan va tornar vell va perdre la memòria. Va haver de deixar la predicació. S'embullava en el rès de l'Ofici diví i li hagueren de commutar amb el de les tres parts de rosari, i així i tot, encara no en sabia sortir. La seva cel·la estava veïnada de la meua i freqüentment em venia a demanar: **Me voldrieu dir com és el rès d'avui?** I jo li repetia el que li havia escrit a un paper amb lletres ben grosses: **—Todo mi rezo son las tres partes de rosario.** Ell contestava: **—Mirau quina ofuscació! No ho recordava gens.** Se n'anava conhortat; però ben prest ja tornava per preguntar: **—Però les antífoes, d'on les hem de prendre?** I jo li contestava: **—El primer misteri de goig és l'encarnació...**

Va arribar a no poder celebrar missa, perquè no en treia aguller. Aleshores només combregava, assegudet a una cadira dins la biblioteca, i allà es quedava una estona donant gràcies amb l'estola posada. Un dia que vaig passar per allà després que havia combregat, el vaig veure amb un llibre davant, i li vaig dir: I ara què fa, P. Miralles? **Donava gràcies.** —respongué ell—. **—Però si lo que té davant és una gramàtica llatina. Ja trobava jo—me respongué— que no s'aferrava res.**

Aquesta va ser una de les darreres proves amb que Déu l'acabà de purificar; però mai es va queixar, ni perdé la pau ni l'alegria, que era habitual en ell.

L'any 1940 va pujar a Sant Honorat per a celebrar el cinquantenari de la fundació de la Congregació. Era l'únic que quedava dels Fundadors. La generació jove, que el considerava com a Pare de tots, li dedicà un homenatge molt sentit i espontani que ell rebé molt agraït. I després d'aquella memorable festa es quedà definitivament en aquella Casa, puix Déu amb la seva providència volgué que acabàs la seva vida religiosa allà on l'havia començada.

El dia 15 de desembre de 1940 el P. Gabriel Miralles morí en la pau del Senyor, als 85 anys d'edat i 50 de religió, carregat de mèrits per al cel. La seva memòria serà sempre beneïda dins la nostra Congregació i no menys dins aquest poble de Montuiri, que ell tant va estimar i on deixà tants bons exemples i records.

GASPAR MUNAR, M. SS. CC.

Català a La Salle

Ja fa tres anys que la segona etapa d'EGB del Col·legi La Salle, de Ciutat, té incorporat al seu pla d'estudis l'ensenyament del català. Hi dedicam tres hores setmanals, com és de llei. Des de llavors tractam de millorar el programa adaptant-lo a la situació real dels quasi sis-cents alumnes.

Durant els cursos 78-79 i 79-80 s'emprà com a llibre de text «La lengua de las Baleares», de F. de B. Moll. Aquest any, per considerar-lo més ric de recursos didàctics, adoptàrem «Els vents del món», de Pere Riutort.

El Departament de Català, constituït a principis del curs 80-81, es proposà com a objectiu general la integració de l'alumnat dins l'entorn cultural propi de la nostra illa. D'acord amb aquesta idea bastirem una programació que abraçàs no sols l'estudi de la gramàtica, sinó també el coneixement de la nostra realitat espacial i temporal, l'adquisició d'un vocabulari bàsic acostat a la vida diària de l'al·lot i una aproximació a temes d'interès popular.

Pel que fa a la coneixença de la llengua, hem donat importància a la lectura i a l'expressió oral. A més dels textos de P. Riutort, ens hem servit de «Cavall Fort» i del «Llibre de les bèsties». Per a l'expressió oral hem posat en pràctica altres recursos com l'escenificació i invenció col·lectiva de contes, jocs de paraules, cançons, endevinalles, recitació de breus poemes, etc.

La iniciació a l'ortografia s'ha fomentat a través de nombrosos exercicis, no solament de tipus gramatical, sinó també mitjançant activitats incorporades al desenvolupament d'altres temes i la confecció d'un quadern personal.

No hem oblidat uns temes que podríem dir-ne «introdutoris» per al coneixement global de la llengua catalana, tals com el seu origen romànic, el domini lingüístic i la divisió dialectal.

Amb l'estudi de la història i de la geografia hem pretès acostar l'alumne als

condicionaments de la personalitat col·lectiva del nostre poble. Per aconseguir-ho —falta saber fins a quin punt!— hem aprofitat excursions —les organitzades pel mateix col·legi i les de tipus familiar— i sortides per Ciutat gràcies a l'ajuda de «la Caixa a les escoles». D'aquesta manera el coneixement geogràfic i històric no ha romàs com un esquema teòric i magistral d'una sèrie de classes, sinó que s'ha incorporat a la mateixa vida de l'alumne... i de la seva família que, en múltiples ocasions, ha participat amb entusiasme, en les activitats escolars.

Donada la pobresa lèxica general, creguérem oportú que l'aprenentatge de vocabulari se centràs en els nuclis més vivencials de l'al·lot. I així hem intentat d'aprendre de dir —i d'escriure— des de les parts del cos humà fins als estris que usam a l'escola, els noms de parentiu, els vestits, la casa, el carrer, noms d'animals i arbres, etc.

Val a dir que no ens hem limitat a aprendre unes fredes llistes de paraules per molt vinclades que fossin a la realitat. Aquestes activitats han anat acoblades a una mena d'investigació personal com és la recerca de expressions, refranys, cançons populars o textos literaris referents als temes senyalats. Això ha fet que llevassin la pols a molts de llibres de ca-seua i freqüentassin les biblioteques públiques. Segons confessaren ells mateixos foren aquestes les tasques amb què més s'engrescaren.

Podriem ampliar tant la part temàtica com els recursos didàctics utilitzats al llarg del curs. No ho feim per mor de la brevetat i, sobretot, perquè l'única intenció d'aquestes ratlles és el modest testimoni amb què mestres i alumnes venim treballant per a la normalització del que sempre hauria d'haver estat normal.

ANTONI POL

RÀDIO POPULAR

una amiga de tot lo dia

C. O. P. E.
MALLORCA

TALLER GRÀFIC RAMON

Una impremta
per a la nostra cultura

TIPOGRAFIA I OFFSET

Balmes, 39 Tel. 25 44 32 Palma

J. Masdeu
Josep Tous Ferrer, 1 - Tel. 216033 - Palma de Mallorca

*al servei
de la dona
jove i elegant*

dona

corseteria

J. Masdeu
COLON, 62 - Tel. 216558
Palma de Mallorca

Libreria Jovellanos

UN SEGLE AL SERVEI DEL LLIBRE
I DE LA CULTURA

Jovellanos, 1 Tel. 221466

Ciutat de Mallorca

llegiu

mallorca socialista

la revista
de l'esquerra
mallorquina

PSM

Partit Socialista de Mallorca

carrer Temple, 7 Ciutat

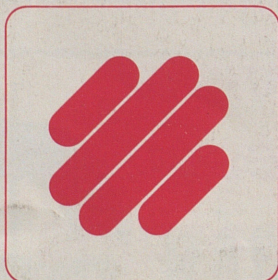

Forts com el talaiot perenne

La nostra presència a les Illes va ser
acollida amb un afecte fraternal.

Però no ens va sorprendre. Més enllà
del temps, ens uneixen uns sentiments que
encara són vius, latents, intactes, i
que donen una força perenne a la nostra amistat.

BANCA CATALANA
BANC INDUSTRIAL
DE CATALUNYA

A les Balears: PALMA · INCA · MANACOR · SA POBLA
CAMPOS · MAÓ · CIUTADELLA · FERRERIES